

SAMBAND

No. 86. Juni 1915.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagernes formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore-tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America, and is especially dedicated to the bygdelag movement. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents. Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

Indhold af No. 86, Juni, 1915.

	Side.
Organ for bygdelagene. Et tilbud. A. A. Veblen....	435
Samvirke mellem bygdelagene. A. A. Veblen	439
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn. IV. O. S. Johnson	443
Valders, 1914. Reminiscencer. J. C. M. Hanson	468
Smerte. Eldrid Wæthing-Ringerud	480
Prøvet i alt. Eldrid Wæthing-Ringerud	481
Sang forfattet i 1854. J. B. Belsheim (med billede)	483
Bukkeberit. V.	486
Han bedstefar i Biribakken. A. M. Braaten	491
Optegnelser. S. G. Bertilrud	493
Alf Rørvang død. I. O. H.	495
Gamle- og sygehjem for Bagn og Reinli. O. L. Kir- keberg.	496
Brev fra C. N. Remme	493
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sund- heim	497
Tillyste møder af lagene	498

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, litteratur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-American** er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladlitteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Samband.

No. 86

Juni

1915

Organ for bygdelagene.

Et tilbud.

Allerede paa bygdelagsrepræsentanternes møte i 1910 blev tanken om fællesblad eller organ for bygdelagene drøftet, og blev videre behandlet i 1911 og 1912. Et utkast blev godkjendt ifølge hvilket „Samband“ skulde overtages, eies og drives av en korporation bestaaende av en delegat fra hvert av de lag, som antog planen og kjøpte en aksie hver, paa \$100.00 til at utgjøre driftskapitalen. Planen skulde iverksettes saasnart 10 lag inløstekom betingelserne. Men skjønt en flershet av lagene godkjendte planen, var der, indtil 1912 møtet, blot 8 lag, som i et og alt var færdige til at iverksette den. Smid- lertid blev der av det møte besluttet at opmuntre og opfordre Samband Publishing Association til at fortsætte med utgi- velsen indtil det av utkastet paafrævede antal av bygdelag blev færdige til at avløse dem.

Men dette var paa den tid da de fleste lag tok til at faa det travelt med sine forberedelser for jubelaaret 1914, og ind- samling til mindegaver iær la beslag paa deres bedste arbeids- kræfter. Som en følge maatte bladskjen faktisk lægges tilside mens alt dette gif paa, og fiden har nok endel lag følt sin ener- gi litt slappet, men det som synes endnu at være hindrende for sakens gjenoptagelse er at faa lag netop nu har penge tilovers at bidra til driftskapital. Det synes saaledes at tiden maasse endnu ikke er heldig for noget forsøk paa at faa utkastet gjen- nemført.

Smidstertid ber Sambands bestyrer om lov til, paa utgivernes vegne, at stille efterfølgende tilbud til bygdelagene. Møter det lagenes gunst, vil det sætte dem istand til at gjøre sig nytte av Samband som organ omtrent paa samme maate som om de allerede hadde overtat utgivelsen men uten at ta paa sig det finansielle ansvar dermed.

Til bygdelagene:

Samband Publishing Association indbyr hvert bygdelag særskilt til samvirke saavidt det maatte falde laget beleilig eller fordelagtig, og henstiller følgende til samtykke:

1. Laget anbefaler Samband til sine medlemmer og oppfordrer dem til at abonnere paa det og virke for dets utbredelse.

2. Laget tilskynder sine medlemmer at bidra til bladets innhold, især i retning av bygdelagenes historiske innsamling og sagaskrivning.

3. Laget ansætter en korrespondent, som paa lagets vegne og til dets bruk tilstaaes indtil to sider av bladets spalte-rom i hvert nummer, for lagets særinteresser og utenom de bidrag som henhører under paragraf 2.

4. Denne indbydelse tilstilles alle bygdelag uanset at de utgir særorganer, aarbøker og lignende, og i det haab at Samband kan tjene som mellemlid for lagenes mer almentjenende virksomhet mens de mer særmerkte interesser varetages av hvert lags eget særorgan.

5. For at lettliggjøre samarbeidet mellom fellesorganet og ethvert særorgan vil Sambands bestyrelse søke at ordne betingelser ved hvilke begge skrifter blir at faa tilsammen av lagets medlemmer efter rimelig nedsat pris.

6. Det staar ethvert lag, som mottar denne indbydelse

eller tilbud, frit for at unddra sig derfra naarsomhelst det finder sig bespøiet dertil.

Ovenstaaende tilstilles de forskjellige bygdelag med det ønske og den forventning, at tilbudet blir forelagt lagenes møter eller stevner og der velvillig tat under behandling. 1, 2 og 3 ovenfor haabes det altjaa blir tilstemt.

I ærbødighet, paa

Samband Publishing Associations vegne

N. N. Weblen, bestyrer,

Minneapolis 1ste Juni 1915.

* * *

Man tillater bestyreren at tilføie et par bemerkninger. Samband begyndte som maanedsskrift med November 1910, og har kommet ut hver maaned siden. I førstningen utgjorde heftet 32 sider læsestof, men det blev snart utvidet til 48 sider, og derpaa til 64, hvilket nu er sidetallet av hefterne. Nargangen utgjør altjaa en bok paa vel 750 sider. Et og andet stykke som optages kan ha været hentet fra andre trykte kilder, men de har været særdeles saa. Praktisk talt er hele indholdet streket for dette tidskrift, og er valgt eller tilveiebragt med forsigtighet og omhu. De utkomne halvseente aargange av Samband indeholder en skat av stof i retning av bygdelagenes mest alvorlige opgave: at samle og sikre imot tap kildestof til vort folks „saga“ og hvad dette begrep indbefatter i ordets bedste betydning. De mænd som la ind i foretagendet litt kapital for at faa det til at gaa har intet faat derfor, ikke engang renter paa sine penger. Og skal de nogentid faa noget tilbake saa blir det naar vort folk viser nok paafsjønnelse til at være med og støtte bladet ved at abonnere saa at dets indtægter bærer det. Og her er det ikke saa at forståa at utgiverne og redaktøren ber om nogen slags opofrelse fra vort folk. De blot peker paa den saks vigtighet som foretagendet søker at fremme-

og som bør være, og vistnok er, hver person av norsk avstamning en alvorssjåk, som alle gjerne vil være med at fremme. Desuten bør man enhver læser fuld og ærlig værdi baade for kontingent og for tid anvendt paa bladets læsning. De som har tat sig av dette foretagende bør sine landsmænd det privilegium at faa være med i dette vigtige og tidsmæssige virke.

Men der er en større flok som især fortjener vor tak og stor paastjønneelse. Om vi tar for os de utkomne aargange av Samband eller indholdsfortegnelserne og merker os hvem de er som har leveret indholdet, saa finder vi at de er uten undtagelse folk, der er meget optat og tar sit kald i livet med alvor, og at det er for dem et opofrende arbeide at skrive saasom de har gjort det for vore læsere. Det er med andre ord fædrelandssind og attraaen at gjøre sit folk den bedste tjeneste de formaar, som har været bevæggrunden. Og deres eneste belønning har været bevisstheten om at de har kunnet være folket til tjeneste. Har de saa faat noget bevis paa at deres arbeide er blit paastjønnet? Det som man med fuld ret kan kræve av vore landsmænd er da at de opmuntre alle disse arbeidere derved at man læser deres frembringelser og er med paa at gjøre dem tilgjengelige og kjendt saa vidt og almindelig som mulig. Det er alt de nu faar. Ikke en eneste cent i honorar har nogen forfatter faat av Samband. Hver av dem faar almindelig et par, kanskje op til et halvt dusin ekstra eksemplarer med sine bidrag. Der er nu paa vor liste fire eller fem navn av stadige bidragshdere, som faar sit eksemplar frit („Complimentary“) men de fleste av dem kommer punktlig hvert aar med sin fulde daler i forskud som abonnenter.

Undertegnede tør paastaa at intet tidskrift kan opvise en mere trofast, uegennyttig, og opofrende stab av forfattere end Sambands forfatterliste fremstiller. Og det er netop disse som gjør og har gjort Samband til det bedste som er fremstaat hos

os som et folkelig skrift for norske hjem i Amerika. Paastjønneelse og samarbeide er det vi skylder for dette. Først bør vi faa denne støtte fra bygdelagene, der, som ingen anden indretning eller bevægelse, repræsenterer vore jevne, alvorlige, paalidelige, „almindelige“ norsker i Amerika

M. M. Weblen.

Samvirke mellem bygdelagene.

Henstilling til bygdelagene fra den komite, som av et møte av de forskjellige lags repræsentanter den 19de Juni ifjor, blev nedfat for at utarbeide forslag til fortsat samarbeide mellem bygdelagene, blev offentliggjort ved komiteens sekretær, Pastor L. P. Thorkveen fra St. James, Minn., under dato av 30te November 1914.

Da vistnok intet videre hittil er fremkommet fra nogen i komiteen, skjönt tiden for de fleste lags stevner for dette aar er saa at sige like indpaa os, har det forekommet undertegnede, at det mulig vilde bli anset for baade tidsmæssigt og tjenligt nu at minde især bygdelagsfolkene om dette forslag, som er stillet „til de respektive lag“ som følger:

Henstilling til bygdelagene.

„1. Der oprettes en fællesorganisation inden bygdelagene, og denne skal kaldes Bygdelagenes Fællesraad.

„2. Dette Fællesraad skal ikke i nogen mon indskrænke lagenes nuværende rettigheder, men alene staa i lagenes tjeneste for at fremme fællesformaal.

„3. Lagenes fungerende formænd skal være jelskrevne representanter for sit lag. Ved siden herav kan en representant til vælges for hvert lag.

„4. Det henstilles til lagene at vælge representanter paa sit næste møde.

„5. Disse repræsentanter møder, saa snart det lader sig gjøre, efterat valgene er afsluttede.

„6. Sekretærene i de respektive lag anmodes om at tilstille sekretæren for denne forslagskomite oplysning om de valgte repræsentanters navne og adresse for at muliggjøre sammenkaldelsen.“

* * *

Alt siden bygdelagbevægelsens tidligere aar har samvirke mellem lagene været gjort til gjenstand for adskillig diskussion i bladene og man vil crindre, at mer end en plan til fælles organisation er blit fremsat. Men skjønt dette ikke har ledet til nogen formel afgjørelse har lagene ikke desto mindre samarbeidet en hel del i fælles anliggender. Og nedfættelsen av den omtalte „forlagskomite“ er et uttrykk for ønsket for at saa dette samarbeide fortsat.

Indtil høsten 1909 var der helt eller delvis organiseret 15 bygdelag. Gjennem brevveksling med embedsmænd av disse fremgik det klart, at de var inde for at komme sammen og bli kjendt og bli fortrolig med hinandens opgaver, erfaringer og fremgangsmaater, og overhovedet samtale om saadanne ting, som var av fælles interesse. Repræsentanter fra et flertal av lagene kom da sammen den 17de November 1909. Andre meldte at de blev hindret fra at komme.

De fremmøtte repræsentanter stemte alle for samarbeide mellem lagene, men fremhævede, at man maatte undgaa al fare for at skape noget overherredømme over lagene. Paa saadant grundlag tok møtet ogsaa andre vigtige indledende skridt. Saaledes blev en komite valgt til at saa i stand og rapportere et fælles skema til at benytte ved indhentning av historiske data. Den form for biografiske blanketter, som denne komite utarbeidet, har siden været i bruk av de lag som har gjort noget alvor av historisk indsamling og sagasfrivning.

Dernæst antok møtet den vigtige henstilling „til de forskjellige bygdelag, at de gjør hvad de kan for at saa i stand en stor, fælles 17de mai-fest i 1914 for det norske folk i Amerika,“ tillikemed anbefaling, „at lagene later deres formand utgjøre arrangementskomiteen“ for festen, samt paalæg om sammenkaldelse av fremtidigt møte.

Det er allebegne bekjendt hvorledes lagene arbeidet sammen for virkeliggjørelsen av planen for folkfesten og hvilken en merkedag for os den særdeles heldige fest blev. Og den blev det trods hindringer og vanskeligheter som arrangementskomiteen overbandt, fordi lagene endrægtig stod sammen.

„Arrangementskomiteen“, hvis jærlige opgave det var at saa i stand og forestaa festen, kom ogsaa til at fungere som et slags „raad“ for lagene. Saaledes gjorde den til bygdelagene visse anbefalinger med hensyn til fælles arkiv, som vandt gjennomgaaende tilslutning. Om fælles organ blev der i et par møter ogsaa forhandlet og en plan anbefalet, som er blit antat av endel lag, har av andre saadant gunstig behandling, men har ikke saadant tilslutning fra alle. Men det er ikke hensigten at levere nogen udredning av arrangementskomiteens hele virksomhet, men blot at minde dem, som er fortrolig med lagenes samarbeide gjennom den siden deres repræsentanter først kom sammen, om hvor trolig den har tjent lagene i det hele, og hvorledes den faktisk og naturlig kom til at fungere som en raadgivende indretning og det til lagenes gavn og fordel. Og enhver vet at den ikke har fostret tilbøielighet til vældshke eller herredømme over noget lag eller nogen gruppe av lag overfor andre lag. Bygdelagene er de mest uafhængige organisationer vi som folk her i landet vet noget om. Deres samarbeide gjennom arrangementskomiteen har intet skaar gjort i denne selvstændighetsstand, men det har tjent til at fostre mer ensartet og følgerikt virke. Li det har bragt de mænd, som har staaet i

ansvaret inden sine lag, tilsammen hvor de har kunne dra nytte av hinandens erfaringer og metoder, o. j. v.

Naar da samarbeidet har fundet et saavidt heldig og frugtbringende uttryk gjennom arrangementskomiteens virke, saa var det naturligt, at man søkte at faa dens plass fylt av en slik indretning, som kunde fortsætte og heller utvikle samvirket nu, da komiteen efter utført paalæg stod færdig til at oppløse sig. Den ovenfor citerte henstilling er ogsaa utarbeidet i samklang med indbunden erfaring i arrangementskomiteens fler-aarige tjenestgjørelse. Den foreslaar et **Fællesraad**, jaadant at det ingen magt over individuelle lag kan tilrane sig. Skulde det vise sig at fællesraadet søker at sætte sig op til hersker, saa kan vist ethvert lag simpelthen slutte al forbindelse med det. Fællesraadets vedtægter betyr jo intet for noget lag, uten det selv antar og tilstemmer dem for sit eget bedkommende.

Henstillingen er jo saa klar og grei, at den ikke godt kan misforstaas, saa at det burde være overflødig at si mer end at henwise til den. Naar der saa er kommet tilsynne uttalelser, som om der skulde være fare for at lagene skulde tape sin selvstændighet, eller paa nogen maate finde sin virkeddygtighet hæmmet av slikt et fællesraad, saa er det at haabe at der intet bygdestevne findes som er saa ræd slik en buse, at det ikke tør gaa med sine søffenlag i forsøk paa at hjelpe dem og selv dra nytte av de andres hjelp gjennom det vordende fællesraad.

A. A. B e b l e n,

Minneapolis, 25de Mai 1915.

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

IV.

D. S. Johnson.

I 1860 kom Kristian K. Storeby, Mikkel, Lars, Peder og Knud Onsgaard, alle fra Hallingdal. Mons Gladager fra Baldris og Ole Mofastet fra Sofnedalen.

Mons Gladager var født den 7de Mai 1826 paa gaarden Gladager i Baldris. Gaarden Gladager synes at ha været i slektens besiddelse fra langt tilbake i tiden. Mons's bestefar hed Arne og bodde der som gaardbruger. Hans fader Hendrik var ogsaa gaardbruger, men tillige ogsaa en kunstner i metalarbeide og gravør. Hendriks børn var Arne, Mons og Ole, samt døtrene Randi og Marit. Arne sik gaarden og drev som gaardbruger til sin død. Ole kom til Rom hvor han døde. Mons og hans tre søstre udvandrede til Amerika. Randi blev gift med Belgum og blev bedstemor til Pastoren A. S. Belgum, Glenwood, Minn. og E. S. Belgum, Dakland, Calif. Ingrid blev gift med Rudland og var mor til Mrs. Randi Budal samt ogsaa mor til Mrs. Inger Berg, hustru til skolelærer og kirkesanger Ole Berg, der virkede ved Glenwood, nær Decorah, i mange aar, nu i Portland, Ore. Marit, gift med Gudheim og mor til malerne Arne og Martin Gudheim, som bodde her for en 25 aar siden.

Mons var ogsaa et kunstnergeni og begyndte allerede i en ung alder som maler. Han opholdt sig en tid i Kristiania og reiste derfra til Danmark og Tyskland, hvor han var en tid, indtil han i 1858 udvandrede til Amerika og opholdt sig i to aar ved Manitowoc, Wisconsin. Han oprettede der en møbel-fabrik som han drev indtil 1860, da folgte han den og kom her til Spring Grove og kjøbte af Peder Halvorsen Torgrenrud 40 acres land, som forretningsbuen nu er bygget paa og begyndte

en almindelig kjøbmandshandel som han drev til sin død der indtraf i 1905.

I 1863 blev han gift med Torund Johnson, datter til afdøde Peter Johnson Lommen, der som før nævnt var af de første her. Hun lever endnu. I forbindelse med Mrs. Gladagers slegt maa nævnes om en pioner som blev af de første rydningsmænd her. Ole Knudsen Riste fra Skidre i Baldris kom her med familie den 14de Oktober 1852. Børnene var Ole, Knud og Endre, samt døtrene Torund, Berit, Marit, Guri og Inger. Ole købte land nordenfør byen hvor han bodde til sin død. Knud lod sig hverve til borgerkrigen og tjente der i 4 aar; bosatte sig saa i Wisconsin og døde der barnløs. Endre købte farsfarmen og bor der fremdeles. Datteren Torund blev gift med Peter Johnson Lommen og blev saaledes mor til Torund Gladager, samt Marit Langli, Lanesboro; John B. Lommen, Caledonia; Elisabeth Saltinson (nu død); Ole Lommen, Drake, N. Dak.; Tosten Lommen, Viking, N. Dak. og Torgren Lommen, Fesenden, N. Dak. Berit blev gift med Christian Lommen (Riste), Marit med broderen John S. Lommen og Guri med Sven Solseth. Inger er hjemme hos broderen Endre.

Mons Gladager var en kundskabsrig mand. Han havde en stor bogsamling og megen livserfaring, samt en hukommelse som saa og kunde fortælle ligetil de mindste enkeltheder fra sin ungdomstid. Medskriveren af disse linjer havde mange hyggelige samtaler med Gladager i hans butik, hvor vi om vinteren kunde sidde i timevis ved ovnen og samtale om mangt og meget, dog helst om Norges store digtere, jaasom Welhaven, Bergeland og Bjørnson, samt om den tids professorer ved Kristianias Universitet, nemlig Caspari og Gisle Johnson, samt Weyels. To af hans sønner driver nu en klædehandel her i Spring Grove, nemlig Hendrik og Peter, der begge har

tilegnet sig gode kundskaber og er meget begejstret for fædrelandet og særlig for sine forældres fødebygd, som de vist om nogle aar kommer til at besøge. En tredje søn, Martin, driver forretning i Lanesboro, Minn. Som allerede fortalt var Mons Gladagers fader en kunstnerisk begavet mand og Mons en flink maler og træarbejder; men ingen af slekten har kastet saadan glans over sin fødebygd og fædreland som broderen Ole Gladager. Bladet „Baldres“ for 16de Juni 1903 har følgende at sige om denne begavede mand:

Det er selvfølgeligt, at det første billede som „Baldres“ bringer maa være af den største Baldresgut i den nyere tid, billedhuggeren Ole Gladager. Jeg finder det maa være en pligt mod os selv, en pligt mod bygden nu, at rense støvet fra denne mands minde. Thi saa bedrøveligt er det, at den eneste mand der er gaaet ud af vor bygd med muligheder i sig til at erhverve sig berømmelse udover i den store kulturverden og kaste glans over fædrelandet, han er nu efter i nær en menneskealder at ha hvilet paa de fremmedes kirkegaard i Rom næsten glemt af sine sambygdinger, og intet merke er reist for at holde mindet levende om en af de største kunstneriske begavelser vort land har fojrtret.

I det af Bjørnstjerne Bjørnson i sin tid udgivne „Norsk Folkeblad“ findes følgende deilige mindeord om Ole Gladager skrevet af Bjørnstjerne Bjørnson selv. Det er intet merke under; men paa forespørgsel svarer Bjørnstjerne Bjørnson mig nu, at det antagelig er ham. Jeg kan ingen anden tænke mig som kjender ham saa godt. Han var en meget begavet kunstner — og hvad mere er — af saa fin følelse.

En vakker mørkhaaret gut paa 16—17 aar og som talte en klangfuld Baldres dialekt, stod en dag i Edmand de Conincks butik; han havde med sig en kamerate som ikke var kjendt i byen. Selv vilde han bare se paa træffjærerarbejder som han

indenfor vinduet før havde opdaget og ofte besøgt. Edmand de Conineck, som har stor fortjeneste af vor nationale træskjærerkunst, der ved ham har bundet til at bli af betydning for vort land baade som erhvervskilde og som opadler i skjønhedsfans i bygderne, ante at der stak noget i gutten som hadde slegt med den kunst han saa opmerksom betragtede. Han gav sig i samtale med ham, fik ham til at bli med hjem til sit logi. Tegninger og materiale fik han og om en stund kom han tilbage med ypperligt udførte arbeider. De Conineck, som nøie har studeret tegninger i vor gamle træskjærerkunst, hjalp ham nu med at fjerne det som ikke var i stilen og som ofte endnu den dag idag skjammer de træskjærerearbeider som andre butikker har at byde. Gutten var saa lærenem, at de Conineck ikke vilde slippe ham, og da guttens bror kom for at hente ham og bringe ham hjem, tilbød de Conineck ham at bli og bo hos sig og gav ham efter samraad med prof. Welhaven, der ogsaa blev meget intat af guttens arbeide, sprog og udseende, større og større opgaver. Snart lod han ham skjære en Kristian den fjerde efter tegning af Bisjens statue, derefter en Odin af Michelsen, som gutten selv med nøiagtighed nedsatte til en trediedel af størrelsen, derefter et billede, Basrelief, af Chamisso. Det sidste vandtes igjennem vor kunstforening af en kunstforening i Rhinlandet og det hed om den i en tykt kritisk, at vel stod det i katalogen, at den var sfaaret af en norsk bondegut paa henved 17 aar, men det kunde da enhver se, at den var en langt fremdreven kunstners arbeide. Men den gut som fra veiarbeider hadde tat ind til byen for at blit træskjærer og som efter vel et halvt aars forløb kunde forveksles med en langt fremskreden kunstner, var Ole Fladager.

I sin hjembygd hadde slegten ry for kunsthærdighed. Oles bror var en udmerket maler, faderen arbeidede i metaal. Ole selv graverede og gjorde sammen med de andre smaa mekaniske

forsøg, men nu hadde slegten's talent samlet sig. Ole selv var ligesaa klar paa det som enhver der saa hans arbeide, og ved manges godgjørenhed og især andre kunstneres og ved de Coninecks stadige venkskab, kunde han flyttes over til Kjøbenhavn og der gjenngaa kunstakademiet og arbeide i Bisjens billedhuggerverksted. Det varede ikke længe førend de mest fortrinlige Lovord kom hjem, deriblandt en attest af Bisjen, hvorum Bisjen selv sagde, at en bedre hadde han ikke givet. Og saa arbeider kom der, for eksempel en Tordenstjold som var kjef og vakker om ogsaa noget for dristig i et par enkeltheder. Snart fik han stipendium som to gange blev gjentaget og paa et par korte afbrydelser nær levede hele sit følgende liv i Rom hvor han døde 38 aar gammel.

Ved Ole Fladagers reise til Rom 1867 sang vor store digter Vinje følgende affedskvad til ham:

Til ein bildthoggar.

Daa afgarde du skal fara
 Utter ned til Rom,
 Vil me venir gamle
 Os ikring de samle
 Fraa di fjellferd til ein kveldverd,
 Liksom daa du kom.

No paa ferdi ut i verdi,
 Regtig som ein far,
 Sugheilt kann du draga,
 For det godt seg laga,
 No du annen er til mannen
 End fraa fyrst du var.

Der var laget rette slaget,
 Og du auka paa;

Etter i det beste
 Tok du alt det beste
 Millom nutar troll til gitar
 Der kan komma fraa.

Tungt at ingen her i ringen,
 I vor solheim,
 Kann med all si vaka
 Himlens stjernur taka.
 Um me rigla kann me sigla
 Endaa etter deim.

Fin med styrke i dit yrke
 Alt det beste ut,
 Naar so mangt er funnet
 Og frametter bunnet,
 Att kom ven daa, som ein endaa
 Mykitt større gut.

Millom dvergom under bergom
 Upp i steinen den
 Maa me bu og byggja
 Og ein heim os rydja,
 Men for slitet faa me vitet,
 Og slit sprett og spenn.

Um me fmaae
 Er og faae
 Og hev nok av mein,
 Att med det me grava
 Endaa radt me hava
 Git og annat her i landet
 Som bør staa i stein.

Saaledes skrev og sang samtiden om valdrisgutten Ole Fladager. Men hjembygden — hvad har den jagt og hvad har den gjort for at holde hans minde friskt og for at vise sin taknemlighed mod sin største søn? Desværre det er ikke meget. Man har jet paa hans lille vakre arbeide i Ulnes kirke, maa-
 ske mer som en raritet end som en stor begabelsesfrugt, og den yngre slegt er fremmed for det navn der i sin tid holdt paa at lyse over Europa og verden. Skulde det ikke nu være paa tide, at ungdommen i Valdres og ungdomslagene tog fat paa at reise Ole Fladager en mindestøtte paa Ulnes kirkegaard eller paa et andet sted i hans fødebygd? Jeg henstiller til ungdomslagene at optage denne tanke til virkeliggjørelse.

Ole Fladager var min barndoms- og ungdomshelt, og jeg har mangen gang tænkt paa noget udsjælligere end hidtil at gjøre hans saga kjendt hjemme og ude. Skulde det derfor være nogen af hans samtidige i bygden, der har opbevaret et eller andet mindeværdigt om ham, vil jeg haabe det ikke ansees ubeskjedent af mig om jeg herved beder om at faa det med-
 delt.

Vestre Slidre i Juni 1903.

D. R. Ødegaard.

*

Billedhugger Fladager
 (Rom 1875).

Her hvor cypresserne ved Siftenspyramiden staa høitids-
 fuldt med deres jorgens tale og i vemodig stemning døden male
 som var den kun en solnedgangens stund, forsamlet staar en
 liden flok af mænd og kvinder fra nordens trende land, som
 brødre, søstre i samme tanke, samme vemodsminde, de bringer
 franse hid og blomster hen paa graven.

I denne skjønne lund nær Roma naaed en stille ensom
 mand til hjememts fred. Skjønt Norges grænser ei, men

laurer og cypresser og roser blomstrer vildt omkring hans hvilested han sover stilt og godt. Paa mindestenen staar hans navn; men lidet om hvad han stred, om hvilken rasløs længsel der har baaret ham til han saadan faldt paa fremmed strand, om hvorvel han ofret alt derhjemme og blev en ensom kunstens vandringsmand, det staar ei der, men af naturen malet det staar her, mangen deilig aftenstund, naar solen gaar i vest, at det er idealet, der tegnet guldskjær paa hans hjertegrund.

En fattig bondes søn fra Valdres dal i Norge, han endte dog som kunstmaler her i Rom og vandt sig borgerretten i det rige, som i sin trange dal han drømte om, det kostet strid; men panden bar det stempel, hans sjæl den dybde og den længslens magt, der gennem trangt og smaat til kunstens tempel har løst ham veien og ham stigen rakt. Skjønt tidlig her hans stav blev brudt, han tælles med hæder dog iblandt den stille rad, der slog for Norges plads i aandens rige og kjæmper for den sag den dag idag, en vunden tomt i hine lyse egne et land erobrer medens flegten segner.

Sonns Lie.

En brodersøn til Ole Fladager bor i Kristiania og er kunstmaler. Jeg besøgte denne familie for nu snart 7 aar siden jeg var i Norge og havde megen hygge i dette ajeftrie hjem.

Ole Mofastet fra Sofnedalen som før nævnt blev kaldt Siselgutten, fordi han fra fødselen af var udelukkende henvist til moderens omsorg og kjendte lidet til faderen. Da han blev voksen begyndte han som omreisende handelsmand — skræppekræmmer, som man kaldte det — jeg husker fra min ungdomstid, at det var med jubel vi børn saa Siselgutten komme med skræppen, som indeholdt saa meget rart og vakkert naar han aabnede den. Han stoppede da bestandig om natten hos mine forældre naar han var der i bygden og far og han hadde

da meget at prate om som jeg med stor opmærksomhed lyttede til. Blandt andet husker jeg han fortalte om sin morfar, der hed Sten Mofastet og drev i mange aar som ombankende skræppekræmmer, mest paa østlandet i Norge og ofte gennem affides liggende bygder. I den tid bar alle saadanne handelsmænd pengene paa sig som de modtog for de solgte varer, og undertiden kunde dette beløbe sig til flere hundrede speciebatter. For at værges sig mod overfald af røvere bar disse handelsmænd et vaaben som kaldtes offsepis, samt ogsaa enkelte af dem en pistol. Sten Mofastet var ogsaa forsynet med saadanne vaaben og hadde han en hund som troligen fulgte ham hvor han vankede og vaagede over sin herre baade nat og dag.

Blandt de mange bygder han besøgte maatte han engang gaa over en lang skog for at komme til den bygd han hadde udset til sit forretningsfelt. Kommen omtrent midtveis ind paa skogen stødte han paa en gaard, hvor han gif ind for at frembyde sine framvarer. Folkene der var liberale til at kjøbe saa han gjorde god forretning og da han blev bange for at det kom til at bli sent at naa bygden, bad han om logi for natten paa denne enslige gaard, hvilket blev indvilget. Efter at have spist til aftens blev han anviist værelse i en sidebygning, hvor det var en seng, et par stole og bord. Nøglen til døren fik han saa han kunde laase igjen døren indenfor. Sten klædte da af sig og lagde sig i sengen, men fik ingen ro for hunden der hylte og jamrede sig som om det skulde være livsfarligt at ligge i denne seng. Han tog da hunden op i sengen til sig for om muligens at stille den tilfreds, men uden resultat. Det var den samme ynkelige hyl og jammer. Han stod da op af sengen, klædte sig igjen og satte sig paa en stol og da tiede hunden og lagde sig i al ro og mag ved hans fødder. Han fik da en slags anelse om, at det muligens var noget hunden merkede som han ikke forstod og vedblev siddende

paa stolen. Lidt over midnat blev fengen — tilligemed den del af gulbet den stod paa — sænket sagte og stille ned i en dyb kjælder og ved at se ned gennem den store aabning i gulbet blev han var at kjælderens var oplyst med tyrisafkler og saa flere mænd som stod færdig til at tage og myrde ham. De de saa fandt fengen tom kom den op igjen uden minste støi eller lyd og blev staaende paa samme plads som før. Kort efter kom de paa døren hvor de med sin nøffel vilde laase op døren for at komme ind paa værelset til ham. Sten var en stor, sterk mand, fuld af mod, og da det nu gjaldt livet maatte han anvende al sin kraft til at modstaa de indtrængende. Han jatte skulderen mod døren og fortalte dem at den første som viste sig i døraabningen var dødsens og mindede dem om at med de vaaben han havde, samt hunden som vilde værges sin herre, skulde flere af dem ligge døde førend de kunde overmande ham. Virkningen af denne bestemte truende optræden mod disse mordere og røvere gjorde, at de forlod døren og alt blev stille og roligt; men lægge sig igjen reisten af natten turde han ikke. Morgenen efter var folkene saa saamælte og ligesom skamfulde efter nattens hændelser, at de svarede kun med enstavelses ord; men gjorde intet forsøg paa at angribe ham igjen. Han talte alvorligt og strængt til dem og var saa forsigelig at han intet turde spise førend værten havde smagt paa maden først. Da han ud paa dagen kom til bygden fortalte han hvad som var hændt om natten og fik det svar at rygter gif i bygden om folk som var bleven borte paa denne enslige gaard; men da intet juldstændig bevis kunde skaffes gif de fri for anklage.

Hunden som med sit uforklarlige instinkt frelste hans liv blev fra den tid ham uundværlig og stadig fulgte ham som en tro ven.

Jeg har gjengivet hvad Sijelguten fortalte han hadde hørt af sin bedstefar; men om det nu var et saadant røverrede

paa denne enslige gaard faar man vel kanske tro med forbehold. At fæhandlere og andre handelsmænd blev myrdet og røvet i den tid er ikke bare sagn, men virkeligheder, og noget rigtig uhyggeligt hadde vist denne Sten oplevet, omend ikke i alle enkeltheder som dette, og kanske hunden frelste ham for ildefindede menneker.

Endvidere kom det i løbet af tiaaret op til 1870 følgende som var fødte i Norge. Fra Sofnedalen, Ringerike, kom Knud Røverud med familie, Bjørn og Ole Ellingsbraaten, Even E. Solberg, Jacob Treangen, Elling Flasterud, Johan Braaten, Ole Gjesten Kåstet, og Gunder Bjørnson Svartaas. Fra Sigdal Keiar Vasvigen med familie, Ole N. Blegeberg, Elling Solum, Ole Larsen Lavserud. Fra Bærdalen nordenfør Trondhjem kom Ingvald Müller. Fra Hallingdal Nils Olsson Onsgaard, samt Ole Bendiksen Tone. Fra Hadeland Paul Rosendal, Borger Lønnerbakkén, Anders Høgbraaten, Kristoffer Høgbraaten, Ivar, Peder Fallang Bebakken, Ole Hasledalen, samt Anders Kjos, kom her i slutningen af 50-aarene. Fra Gudbrandsdalen kom i 1866 Hans Olsson Rønerud, som bosatte sig først ved Mabel, Minn., men flyttede for en 20 aar siden hid til Spring Grove, hvor han fremdeles bor. Knud Røverud kjendte jeg godt fra min ungdomstid som en meget trofkyldig og ædel mand, en tro arbeider og grundærlig karakter. Han var begavet med store legemskræfter og disse udnyttet han til tungt arbejde som faa kunde maale sig med. Han bodde i en flogbygd, hvor det var stor tømmerdrift hver vinter, og hugst og fjøring var da for Knud den største indtægtskilde til underhold for sig og familie medens han var i Norge, og for ham blev den større end nogen anden i bygden, da han hug og fremdrev ligesaa mange tylbter tømmer alene som to middelmaadige tømmerarbeidere. Jeg husker Knud en og anden gang kunde være tilstede i danselag som i den tid

holdtes paa forskjellige steder i bygden og ved alle saadanne sammenkomster var det brændevinsdrikken som skulde skabe glæden og gjøre folk morsomme. Naar da denne livlige drif hadde gjort sin virkning, saa skulde gamle regnskaber opgjøres, og da debet og kredit ikke stemte overens, men begge mente de var skyldige hverandre lidt juling fra forrige gang, som nu skulde betales, og naar det saa kom til næveslag kunde Knud ta en i hver haand af disse svære goliather og dunke dem sammen nogle gange indtil modet faldt og fred blev oprettet.

I 1867 besluttede han at udvandre til Amerika med hele sin familie og tog da med seilskibet Fauna, som seilede ud fra Drammen i April maaned, og kom her til Spring Grove en af de sidste dage af Juni. Kort efter sin ankomst her kjøbte han land vestenfor byen og da dette var bevoftet med tyk skog fik han godt brug baade for sine kræfter og sin arbeidsiver under rydningen af landet til ager og eng.

Knud Røverud var gift med Guri Andersdatter Strømsod og hadde i sit ægteskab 8 børn, hvoraf de fleste er døde. En gut døde i Norge, og to af børnene døde paa reisen hid og blev jænket ned i havet. Gunild, den ældste, blev gift med Halgrim Haugen og bodde i Calmar, Iowa, til sin død. Sønnen Anders kjøbte farsfarmen hvor han bodde til sin død i 1905. Datteren Martha blev gift med Ole Kjønstad og bor i La Crosse, Wis. Znger Marie, gift med Pastor Sagen, og Oline, gift med D. D. Randberg, bor i Calmar, Iowa. Sønnen Johan er ugift, og Elling er bosat i Caledonia, Minn., og der maa nævnes lidt mere om ham, da han i en række af aar har indehavt mange offentlige embeder og tillidshverv.

C. R. Røverud er født den 2den November 1852 og blev konfirmeret i April 1867 af Pastor Thurman. Som bevis paa guttens evner og lærvillighed kan anføres, at ved konfirmationsalderen hadde han lært alt som kunde læres i al-

mueskolen, saa hans lærer kunde ikke lære ham mere. Ankommen hid arbejdede han hjemme hos forældrene de første aar, reiste saa til normalskolen i Winona, hvor han gjennemgik et treaarig kursus og graduerte derfra i 1876. Holdt saa engelsk skole i to terminer i Fillmore county. I 1877 tog han et treaarig kursus ved Luther College i Decorah, Iowa, som han graduerte fra paa et aar. Han holdt derefter baade norsk og engelsk skole indtil 1881, da han blev valgt til county auditor, hvilket embede han indehadde til 1885. Han var derefter retsfriver i to aar, og saa auditor i to aar igjen. I 1895 blev han valgt til statssenator og blev gjenvalgt saa han indehadde dette embede i 8 aar. Var ogsaa valgt som repræsentant til den republikanske konvention som gjennummerede McKinley i 1900.

I 1879 blev han gift med Marthe Blixrud en datter til Knud og Marie Blixrud (født Moksæstet).

Nu de sidste 12 aar har han udelukkende viet sit arbejde til bladet „Caledonia Journal“ som han eier og redigerer. Forresten har han været delvis eier og redaktør for „Caledonia Journal“ i 25 aar.

Selge Olsen Ellingsbraaten fra Sofnedalen kom her i slutningen af aaret 1859 med hustru og barn. Børnene var Bjørn, som før nævnt, og døtrene Kjersti, Mari, Znger og Gunild. Bjørn blev gift med en enke ved navn Anna Solberg, hvis første mand Anders Ellingsen Solberg fra Sofnedalen døde i borgerkrigen. Anna døde for endel aar siden, og Bjørn bor nu hos sin datter, som er gift med Willie Wilhelmson, i Wilmington Township. Mari blev gift med Ole Djet fra Sofnedalen og Gunild blev gift med Andreas Homstad fra Værdalen. Kjersti blev gift med Torger Haugen fra Sigdal, bosat i Wilmington. Torger døde for nogle aar siden og Kjersti bor hos sine sønner, som nu har farsfarmen. Znger blev gift

med Hans Killingstad fra Surum ved Drammen, der var i samme følge fra Norge. Sønnen Ole Ellingsbraaten, som før nævnt, kom her i 1861. I 1864 lod han sig hverve til borgerkrigen hvor han tjente til krigens slut. Kommen tilbage købte han en stor farm nordøst for byen, indgik saa i eteskab med Pauline Bligerud, en datter til afdøde Knud og Marie Bligerud. Ole døde sommeren 1881 og enken giftet sig igjen med Julius Gulbrandsen, der kom her fra Kristiania nogle aar efter.

Even E. Solberg er født i Knutepladsen, Strømsodbygden og er søn til afdøde Elling og Kjersti Knutepladsen. I omtrent midten af 60-aarene udvandrede han til Amerika, hvor han opholdt sig først en tid i Wisconsin, kom saa her til Spring Grove hvor han arbejdede en tid i et Ølbryggeri, som blev oprettet i Spring Grove omkring aaret 1866. En tid efter blev han gift med Marie, en datter til afdøde Elling og Guri Solberg som før er nævnt, og antog da navnet Solberg. Han købte da endel land af sin svigerfader, som han byggede hus paa, hvor han fremdeles bor. En broder til hans hustru, ved navn Ole, bor i Spring Grove og har i nogle aar været fredsdommer. Broderen Erik flytted ud til Nord Dakota.

Elling og Kjersti Knutepladsen kom ogsaa hid, hvor de købte sig 40 acres land i Caledonia Township, hvor de bodde til sin død. Elling Knutepladsen var af disse tro og udholdende arbejdere, som det kanske nu er saa af. Hele hans liv var saa at sige jern en eneste arbejdsdag, og ofte led han meget ondt, særlig medens han var i Norge; men var som oftest lige munter og livlig. Han var ogsaa bekjendt for sine mange kvikke svar naar nogen vilde ha ham tilbedste med haansord eller overlegenhed. Jeg husker han fortalte et lidet puds han øvet mod en norsk pige i Chicago da han kom her fra Norge. Ved afreisen fra Norge kom en kvinde, som Elling kjendte godt,

og bad ham hilse sin datter som arbejdede paa et hotel i Chicago, og han fik af moderen adressen til det sted hun var. Da Elling kom til Chicago opsogte han dette hotel og traf pigen, som han kjendte igjen med engang, og frembar en hilsen fra moderen; men pigen var da ikke norsk saa hun forstod ikke hvad han sagde, blot rystede paa hovedet til tegn paa at hun ikke skjante hvad han sagde. Elling blev lidt forundret over dette og spurgte hendes medtjenere som var norske og talte norsk — om ikke denne pige var ogsaa norsk. Dertil svarede de, at de var sikre paa hun var norsk, fordi hendes maalt røbede hende, da hun talte gebrokket engelsk med norsk aksent; men de kunde ikke saa hende til at tale norsk. Kunde nu han (Elling) saa hende til at tale norsk skulde de ikke alene saa sig en god latter af hendes narragtighed, men de skulde spandere rigelig paa ham. Elling gaar til pigen igjen og siger: „Du kan ikke skjule din herkomst for mig for jeg kjender dig godt. Husker du dengang“ og nævnte noget som hun nødig vilde høre. Men da brød hun ud paa ekte norsk med ed og forbandelse paa, at han laug, til stor moro og latter for hendes medtjenere. Det foragtede modersmaal var da det bedste vaaben hun kunde betjene sig af for at gjendrive den sande, men stygge bekyldning som Elling rettet mod hende. I sin vrede glemte hun at være yankee girl.

Jacob Treangen fra Solnedalen var en god smedker og gjorde i førstningen, han kom her, forskjellige redskaber, som flæder og harver, samt byggede mange huse. Senere købte han farm vestenfor byen og blev der til sin død. Sønnen Gulbrand har nu farmen. Jacob var af disse godslige og smaa-pudsige mænd, der paa staaende fod uden lang betænkning kunde fortælle gode skrøner og det saa alvorligt som om det var den nøgne sandhed. Han deltog meget i det kirkelige ar-

beide og gav mange gode raad og vink til menighedens bedste paa menighedsmøderne.

Elling N. Glasterud er født paa gaarden Glasterud i Sofnedalen. Allerede som gut begyndte Elling som maler, idet han blev med sin far, som var bygdens bedste maler og drev denne profession i mangfoldige aar. Malerkunsten ligger ligesom i denne slekt, idet Ellings far og farfar var malere og Ellings brødre er ogsaa malere. Som voksen reiste Elling til Kristiania for endmere at uddanne sig i denne kunst, og efter at han kom her drev han i mange aar som maler af kirker, skolehuse og private bygninger. Senere købte han et stykke land vestenfor byen som han bygget pene huse paa, og forfjønnet med vakre træer, saa hans nette hjem ligger som et lidet Eldorado ved siden af veien, som gaar til Blakhammer. Han er gift for anden gang med datter til Erik Namodt og hustru Ingeborg født Haugen som udvandret hertil i 1874 fra Strømsodbygden.

Elling Glasteruds far, som ogsaa blev kaldt Andreas maler, var en mand der havde let for at omgaaes folk og var velsket allesteds han kom. Det var rene festdage paa en gaard naar Andreas maler var kommen med sine malerkoste og andet tilbehør. Han bejad en stor veltalenhed, havde oplevet mangt og meget fra byerne og landet og kunde fortælle mange pudsigte historier, som satte liv i baade gamle og unge.

De Gjesten Raftet fra Strømsodbygden, Sofnedalen, kom til Spring Grove, hvor han først opholdt sig nogle aar, købte saa okser og en teltvogn og kørte herfra og til Rothsay, Wilkin county, Minn., hvor han tog homesteadland, som han boede paa til sin død. Hans søn, Johan, er gift med min søster, Oline, og bor paa farsfarmen.

Gunder Svartaas var fra en liden plads i Sofnedalen og kom hid til Spring Grove i 60-aarene. Han købte sig farm

ved Ricefordbækken, hvorpaa han bodde en tid, folgte saa denne og bor nu i Sheldon Township. Han er gift med en datter til afdøde Halgrim og Aase Nure, der engang eiede den værdifulde skoggaard Nure i Strømsodbygden. En søster af Gunder Svartaas som har været her i landet i mange aar, har nu købt pladsen Svartaas og bygget huse der, som skal være af de fineste i bygden, fortæller man. En anden søster til Gunder er gift med forhenværende skolelærer Hans Jacob Hansen og bor nu paa Mokastet i Sofnedalen.

Elling S. Solum kom her i 1861 og straks efter sin ankomst lod han sig hverde til borgerkrigen og blev sammen med andre rekruter sendt til øvelsespladserne for at oplæres til et led i den mordermassin, man kalder krigshær. Han har selv fortalt, at som nykommer forstod han ikke komandoordene, men var skarp nok til at gjøre som han saa andre gjøre. Dog blev han ikke længe ved geledderne da han blev angrebet af en sygdom, som gjorde ham usikkert til større anstrengelser for en tid, saa han fik hjemlov. Kommen tilbage fra soldatertjenesten købte han land her og blev farmer. Han blev gift med Ambjørn, en datter af Selge Bjøre fra Eggedal, som ogsaa var af de ældste setlere her. De har 4 sønner hvoraf den ældste er prest i Den norske synode, nemlig Pastor S. E. Solum, Story City, Iowa. De andre sønner er farmere herrundt.

Elling Solum og hustru er ogsaa af dem, som har interesseret sig for det kirelige, flittig deltaget paa menighedsmøder og bidraget til kirkens velfærd og trivsel. Sin ældste søn lod de uddanne til en kirkens tjener og han blev en nidkjær og dygtig prædikant, elsket og afholdt i den menighed han betjener.

Ingevald Müller er født den 1ste Februar 1837 i Værdalen, Norge. Efter sin konfirmation gennemgik han høiskolen i den nærmeste by, reiste saa til Kristiania og studerte en tid

ved universitetet for at uddanne sig til apoteker. I 1864 udvandrede han til Amerika hvor han først studerte ved Rush Medical College i Chicago for at uddanne sig videre, men opgav medicinen og kom til Spring Grove, hvor han nogle aar efter sin ankomst kjøbte en større farm lige ind til byen og blev farmer. I 1865 blev han gift med Live Olsen, en datter til Ole Stensrud fra Krødsherred, der som før nævnt udvandrede i 1852. Hun er født den 3die Oktober 1848 og var kun 4 aar gammel da hendes forældre forlod Norge. Som sagt kjøbte Ingevald Müller en stor farm paa vesttiden af den dengang paabegyndte by og da Spring Grove blev indforporeret til kjøbstad kom meget af hans land inden byens grænser, saa han har solgt en hel del af landet til byggetomter. En del af landet har han solgt til sin søn som farmland, og har saa bygget sig et prægtigt hus som han nu bebodder paa et vakker sted i udkanten af byen.

Ingevald Müller er af en meget anseet slekt i Norge. Hans stamtable kan udledes lige fra 1651 af Hendrik Jrgens, der var kongelig procurator paa Kristian den 4des tid. Hans far var en officer af høi rang i hæren og ligesaa hans farbror. Hans mor var et søfendebarn til digteren Jonas Lie og ligesaa i slekt med den berømte matematiker Sophus Lie. Ingevalds bror Fredrik er en anseet jurist i Levanger, og broderen Lars er doktor. Wilhelm, doktor i Sjønefos, er nu død. Broderen Johannes, først styrmand, er nu tobetjent ved Stenfjær, Martin er bonde og bor paa fødestedet og Marius udvandrede til Amerika, men er nu død.

Ingevald Müller og hustru har en fin, intelligent familie og selv er de meget elskværdige og giestfrie folk, som det virkelig er en sand fornøielse at besøge. Forfatteren af disse linjer har tilbragt mange hyggelige timer hos disse dannede og venlige folk. Mrs. Müller har ogsaa udøvet megen godgjøren-

hed mod fattige og syge og saaledes bragt glæde og velsignelse til mange.

Ole Bendiksen Lone er født 1847 og kom et aar gammel med sine forældre til Amerika. Forældrene bosatte sig i Wisconsin, hvor Ole voksede op. I 1862 lod han sig hverve til borgerkrigen og tjente til krigens slutning. I 1867 kom han her til Spring Grove, hvor han begyndte med en kjøbmandsforretning i Riceford, som han drev til 1880, solgte saa denne forretning og blev valgt til legislaturen i hvilken han repræsenterede dette distrikt en termin. Han gifte sig i kompani med O. B. Nelson og drev en jernvarehandel i mange aar. Solgte saa ud sin del i forretningen til en anden halling ved navn Over Johnson fra Quandahl, som drev creameryforretning der, og trak sig tilbage fra al forretning for en kort tid; men blev saa postmester, hvilket embede han indehadt i flere aar indtil nu Wilson blev præsidet. Nu har han trukket sig tilbage fra al forretning og rusler omkring i byen og har det roligt. For nogle uger siden blev han heftig syg og maatte underkaste sig en vanskelig operation, saa man tvilede om han stod denne over; men hans store livskraft i forening med omhyggelig pleie seirede, saa nu springer han som en ungdom.

Nils Olson Onsgaard var født paa Næs i Gallingdal den 21de Mai 1837 af forældrene Ole Nilsen Brunsvold og Barbro Olsdatter Onsgaard. Hans far var født paa Brunsvold 1804 og moderen paa Sjøva 1798. Hun var enke da hun giftede Ole Nilsen Brunsvold. Som 11 aar gammel gut da han forlod sit fødeland, huskede han godt sit fødested, at de bodde paa Onsgaard tæt ved prestegaarden.

I 1848 solgte hans far gaarden til kjøbmand Nømke paa Næs og besluttede at udvandre til Amerika. Hans farbror Ole Nilsen Brunsvold var reist 4 aar forud og bosat paa Rock Prairie, Wis. og did agtet ogsaa Onsgaard at reise.

Den 18de Mai 1848 reiste de ud fra Drammen med seilfibtet Drafnia og landet i New York efter i 10 uger at ha tumlet om paa det fraadende hav, hvor de maatte gennemgaa et strengt kursus i sjøhyge og mange andre gjenvordigheder. Fra New York gif de med den tids hurtigskjeds paa kanalbaade trukket af osse til Buffalo og saa paa smaa farkoster over indsjøerne til Milwaukee. Fra Milwaukee reiste de med osse-skjeds som hans farbror hadde sendt sin søn Nils Olsen Bruns-vold for at møde dem med og de ankom til Rock Prairie i September maaned. Atsaa en 4 maaneders reise, fulde af strabadser og lidelser mod en 12 til 15 dage i fint udstyrede dampskibe og fine jernbanevogne jaadanne den nu kan gjøres. De var da 8 i familien, nemlig hans far og mor og søstenderne Birgit og Kari, Ole og Svend, samt hans halvbror Ole, efter hans mors første mand. Denne store familie bodde da hos hans farbror Ole til vaaren 1849. Da kjøbte hans far og hans ældste bror en farm sammen 4 mil nord for Rock Prairie kirke, hvorpaa de flyttede.

§ 1851 blev han konfirmeret i Rock Prairie kirke af Pastor Dietrichsen.

Da Nils Olsen var 18 aar gammel begyndte han for sig selv og blev arbejdende sammen med sin svoger Ole Megaard, der var gift med hans søster Kari og var graastensmurer. Med ham blev Nils som murerhaandtlanger for en løn af én dollar dagen. Efter at ha arbeidet for ham et aar indgif de i kompaniskab som graastensmurerere og tog huse til opførelse paa afford. Det var gode tider for farmerne i de aarene, saa de fik raad til at bygge bedre huse og gjøre andre forbedringer paa sine farme. Det var da ogsaa blevet paa mode at bygge stenbygninger da det var nok af bygningssten og sand paa Rock Prairie i den tid. Det første hus de bygget var for en amerikaner, 6 mil fra Beloit. Siden bygget de et stort stenhus

for John S. Børtnes. John var den som bar sten og kalk til dem og dette syntes han var et meget tungt arbejde, saa han og Megaard kom i disput om dette. John mente han var sterk og Ole Megaard mente det samme om sig selv. Resultatet af denne ordveksling blev, at de skulde prøve hinandens kræfter, hvem var sterkest. Kamppladsen var en cisterne, som var bygget i en høide af 5 fod fra fjældergulvet og begge søgte da at lægge hinanden paa ryggen; men cisternen var saa trang, at ingen af dem kunde komme paa ryggen, saa de maatte kæmpe staaende indtil de opgav kampen uden seier for nogen af dem.

Nils og Ole byggede mange store stenhus paa Rock Prairie de 8 aar som de drev sammen som graastensmurerere; men saa kom det en landeplage, nemlig det lille insekt som kaldes Chinchbug, der nogle aar fortæredede hveden og anden abling, saa mange derfor flyttet derfra til Minnesota.

§ 1864 blev Nils gift med pigen Guri Olsdatter Trøstheim fra Flaa. De var begge paa samme skib fra Norge. Hun var et aar og han 11 da de forlod Norge. Vaaren 1865 flyttede han hid til Spring Grove, Minn., hvor han snart efter blev ansat som postmester, hvilket embede han indehaddede i 25 aar. Han og Nils Hendrikson Støen, før nævnt, begyndte ogsaa en almindelig butikhandel, som de drev sammen i 5 aar. Siden drev han sammen med Gaaken Ellingsen Kiland butikforretning i 10 aar. § 1888 byggede han et creamery i byen, som han drev i nogle aar. Efter at dette creamery hadde skiftet flere eiere er det nu gaat over til et aktieselskab af farmere.

§ 1890 opgav han postmesterembedet og handelen og begyndte med en privat bankforretning indtil 1907, da alle banker skulde indforpores under statens love og blev da navnet „Onsgard State Bank of Spring Grove“ med hans børn som aktiehavere.

I sit ægteskab har Onsgard havt 5 børn, nemlig Kari, gift med P. L. Nyhus, Oline, gift med advokat D. R. Dahle, Mel-
lie, gift med D. E. Gallan, Oliver, gift med Miss Suder-
gren og Baldwin, gift med Miss Cartston.

Den 17de Oktober 1903 blev det gjort indbrud i Onsgaards
privatbank og bortstjålet omtrent 1600 dollars i sølvpenge.
Tre fremmede personer var en uges tid forud set her i Luffe
omkring, dels i byen og dels ude paa landet, hvor de hos far-
merne var inde og købte sig mad; men man lagde ikke større
mærke til dem, da man antog dem for tramps jom ofte om
høsten banker her. Natten til næste dato var det en stærk
vind og saaledes meget gunstigt for indbruddet. Fra en nær-
staende jmedie havde de forsynet sig med et jernspet hvormed
de brød op frontdøren til banklokalet. Med de almindelige
bankrøverredskaber, bor og nitroglycerin, fik de op døren til
bankhvalvningen, hvor de fandt flere poser med sølvpenge og
endel kobbermynt; men selve pengeskabet hvor flere tusinde i
papirpenge laa turde de ikke gi sig ikast med, da denne staa-
koloß var saa haard at det vilde taget en 12 timer at bære hul
for sprængstoffet. Med denne fangst begav røverne sig syd-
over fra banken og i udkanten af byen fandt man dagen efter
i en lade omtrent 22 dollars i kobberpenge som de havde lagt
igjen der formodentlig paa grund af at de var tunge at bære
paa. Detektiver blev da udsendt for om mulig at komme dem
paa spor og det lykkedes at fange dem i Prairie du Chien,
Wis. Man blev opmærksom paa tre fremmede personer der i
byen som man begyndte at fatte mistanke til og en dag som
disse spadserede ud af byen efter jernbanelinjen, fik man be-
mandet et lokomotiv med endel mænd og fik saa lokomotivfø-
reren til at kjøre ud efter dem. Kommen dem paa siden stop-
pede føreren og mændene sprang ned og omringede dem. Over-
faldet skede saa pludseligt at de fik ikke tid til at bruge sine

baaben, men maatte overgive sig uden modstand. De blev da
transporteret hid til Houston county og indsat i fængslet, for-
hørt og dømt til 6 aars slaveri. En 2 eller 3 aar efter fandt
advokat D. R. Dahle og en med ham de fleste af pengene igjen
nedgravet under en bro i nærheden af Prairie du Chien, Wis.
De var nedgravet i en almindelig 2 kushelskæf og baade skæf-
ken og sølvpengene var siden udstillet paa banken til beskuelse i
flere uger.

Af de 8 mennesker som kom til Rock Prairie i September
1848 var Onsgaardslegten for et par aar siden forøget til 180.

Den 21de Mai 1914 samledes en stor skare fra baade lan-
det og byen i Onsgaards hjem for at festligholde hans 77de
fødselsdag og i anledning af dagen havde hans svigersøn D. E.
Gallan forfattet et digt paa Sallingmaal, der lyder saaledes:

**Eit lite stov te o Nils Olson Onsgaard daa'n va sju aa sytti
aar den 21de Mai 1914.**

Sju aa sytti aar idag, i Sallingdal, paa Næs,
Dei hørd'n lit'n skrif — jednø va'n lite hæß;
Men tænkte kji daa so mykji paa kos dæ let,
Dei hørde no alle dæ va ein lit'n se gret.

Na kvinfølje kom aa jaag paa vesle gut'n,
No'n sikta mæ næven aa krympa paa trut'n —
Dæ va grepa te far! No sfa'n bli no'n bli stor?
Ja Gud berre veit dæ daa! sukka ho mor.

No sfa me no falla'n? ja vesle sytte Kari.
Me falla'n Nils, sa far, aa jaag paa more,
Dæ æ eit nabdn so æ baade gøtt aa lett,
D'æ børe mange staute Nilsa før i vor ætt.

So falla dei'n Nils daa, aa gut'n han vart stor,
 Na mykje te glee for far aa for mor.
 Bestendig va'n flink aa vennesæl aa snill
 Trur alder'n nokongong vart jet rettigt ill.

Te Amerika lysta daa mange paa den ti,
 Na'n Nils som mange are ba farvel te grende si.
 Te havs dei so drogo aa seilde dag aa nett
 I heile tie vifv, men raff daa fram teslutt.

Dnsgaardadn daa best i Wisconsin drog,
 D'n Nils jølte far sin i aaker aa flog.
 Som vaksen vart'n murar, aa slog aa banka stein
 So gnistradn spruta aa fjil aa hammar kvein.

So mura'n daa trufast i ganske mange aar;
 Na muradn has æ like du tar kji spørju um dei staar.
 D'n herka kji nofo den far'n maa du tru.
 Dæ bore bære her i vern va alle folk so tru.

So gista'n se daa mæ o vette Guri Trostheim,
 Drog længer vestover aa fann se ein ny heim.
 Paa Norwegian Midge'en han slog se ne,
 Na sammen mæ'o vesle Nils mæ handel tok te.

So dreiv'n daa handel i længere ti,
 Na passa alting mæ iber aa fli';
 Va postmeister 'meiris aa mykji anna mæ,
 Na held hadd'n mæ se i alt'n tok se te.

Daa Spring Grove so trængde ein bank i sin bh,
 Di are va kji reiug, te'o Nils dei matte ty.

No ha han vøre bankør i fire aa tjue aar,
 Na bankji has no for „Dnsgaard State Bank“ gaar.

Sju aa sytti aar æ længji dæ, aa mange naa kji dit;
 Na are kan væl naa dit, men æ daa helop kvit.
 For aa naa dit maa ein hava nervur som taa jødn,
 Eit hjarta gøtt so gull aa sena so ein bjødn.

Nils Olson Dnsgaard var en stille og besfeden mand, uden at gjøre sig det mindste bemærket ved at han var bankør og saaledes en forholdsvis rig mand. Han mødte alle med et venligt smil og gjorde ingen forskjel paa fattig og rig. Den mindre bemidlede kunde være lige saa sikker paa at faa laant penge af Nils som den rige, saafremt han kjendte ham for en ærlig mand; thi ærlighed i ord og handling satte han stor pris paa. Ærlig og oprigtig var han selv og det samme ønskede han hos dem han drev forretning med. Den samme besfedenhed og fine høflighed, den samme urokkelige ærlighed, gjør sig fremdeles gjældende hos dem som bestyrer banken nu, nemlig den afdødes søn og sviger søn, Baldwin og D. E. Gallan. Forresten er alle hans børn og svigerbørn besfede og høflige, der ikke sætter op sit store „jeg“ fordi de hadde en far og svigerfar som bankør.

Nils Olson Dnsgaard var i nogle aar plaget af et mave-onde der i forening med anden sygdom endte hans liv den 13de August 1914. Hustruen Mrs. Guri Dnsgaard lever og ser noksaa frisk og raff ud.

(Fortsættes).

Balder, 1914. Reminisccencer.

Nu, det blev da allitevel til det at jeg i det Herrens aar 1914 skulde faa betræde fædrenejorden, gjense min fødebygd og barndomshjem.

Det var den 16de August. Krigen var allerede i fuld gang. Der kjæmpedes baade i Belgien, Polen og Frankrike. Til Leipzig, hvorhen vi hadde tænkt os for at studere den grafiske utstilling, kunde vi ikke komme. Sæller ikke til Oxford, hvor bibliotekongressen, bestemt til sammentræde den 1ste September, netop var blit avlyst.

Det faldt sig derfor saa ganske naturlig at slaa paa telefonen til Sandersstølen (vi var i Kristiania) og faa tat i Ola Naberger.

„Om han hadde plass til syv?“ „Jau, bevars, e hadde belaga me paa firjinstjue jesta her i August, aa kan dø jeta paa fo mange e har at? Jau, tvo presta aa ei jente so alle æ so flene dei æ fji go te aa fara se heimatte. Dø ska vara so hjartele vælkomne, aa heile Bergensstogo ska dø faa ha aat diffan sjølve, aa der kan dø styre aa bala so dø viljø.“

To dage senere holdt vi vort indtog paa Sandersstølen og tok „Bergensstogo“ i besiddelse. Sjøldet var vakkert ifjor sommer. Solskin til hver dag, og passje varmt like ut i September. Fredelig og stilt allesteds; ingen turister eller reisende. En sjelden gang besøk fra en av naboætrene, eller fra bygden. Sådde det ikke været for telefonen og aviserne som hver anden dag melte nyt fra utenverdenen, kunde vi ha været fristet til at glemme krig, mobilisering, miner i Nordsjøen og mange andre viderværdigheter som ufreden hadde ført med sig. Men selv herop altsaa hørtes gjenlyd fra slagmarkene der syd. Iblandt gjesterne var Pastor Mohr fra Bergen. Hans eneste datter gift med en tysk artillerikaptein, sat nu alene med sine to smaa

etsteds dernede i Tyskland. Brev var ikke kommet igjennem paa længere tid. Vi andre hadde venner eller gode bekjendte ved fronten. Selv heroppe i disse idylliske omgivelser var det derfor ikke saa let at glemme det forfærdelige drama som utspilledes længere syd paa.

Saa var det da, at vi bestemte os paa at reise op til Tangene ved Herrøvandet.*) Var der noget sted i hele den vide verden hvor krigens larm ikke naadde hen, saa var det vel her. Og dette mit andet ophold paa Tangene blev da ogsaa glanspunktet paa min Norgesferd ifjor sommer. Efter paalidelige mænds utfagn, — skal kun nævne Ulrif i Maansepladsen, gamle serjant Erikken i Zensfestogo, Erik Njorstad, etc., skal Tangene og Herrøvandet ha været det „huldresamste“ sted ialfald i Murdal om ikke i hele Balder. Tungensteds var det farligere at bli over busarsdagen om høsten end her, og den som holdt spektakel sent paa kvelden, eller saa ute og fisset om natten fik gjerne en paamindelse av de underjordiske. Selv slike kjæmper som Kessingskarene, Tolleiv og Galdor, de som i December 1823 blev dræpt i brylluppet paa Øvre Dale i Vestringsbygden,†) var blit nødt til at vike marken engang de drev paa at fiske her litt senere paa høsten end de underjordiske fandt det passende for bygdens folk. Desuagtet maa jeg tilstaa, at sjønt jeg nu to gange har lagt paa Tangene, første gang i 1907 og nu igjen i August 1914, har jeg endnu ikke set saa meget som en eneste Haugakal. Vel har det været litt „tuslint“ iblandt, især utover kvelden, naar jeg har sittet

*) Se Baldris Selsing No. 27, s. 96—97; No. 28, s. 135—139.

†) En tildragelse som tilbels inspirerte Velhavens digt Nasgaardreien.

alene nede ved stranden eller i birkeskogen oppe ved den gamle forlatte jæterhytte, eller er rodd indover viken mot Guldrehal- len, eller i de dype sfygger langs Gaagsetfjeldet. Da har jeg saa godt kunnet forstaa hvorledes de der er oppokset i disse omgivelser, har lyttet til de „sandsfærdige“ tildragelser som berettes ved peisen i de mørke vinterkvelder, kan være blit mer ømfindtlige likeoverfor det mystiske i naturen heroppe, end en der hører hjemme i verdens, kanhænde mest materialistiske by. Dog maa jeg her tilføie, at min svigerinde, som aldrig før hadde været østenfor New York, født og oppokset i Chicago, en aften kom farende op bakken til „Tangehytta“. Hun hadde sittet alene nede ved vandet og ventet paa sin Hr. Gemal og undertegnede, der var reist over til Stugudalen ester proviant. Saa var det blit saa rart omkring hende. Det puslet og tuslet i hver busk. Hun hadde den bestemte følelse at hun ikke læn- ger var alene. Tilslut grep uhyggen hende saa hun tok hyven opover bakken igjen det bedste hun vandt, og siden var hun ikke at formaa til at sitte alene, hverken nede ved stranden eller i skogen. Nu, det var jo første gang at Tangene hadde besøk av damer fra Chicago, og om en eller anden Sugakjærring eller Kal ikke kunde dy sig, men maatte hen og titte litt nær- mere paa denne nye fasongen, især disse trange skjortene som var saa paa moten, saa var jo dette ikke noget at fortænke dem i.

Omend litt skeptisk anlagt er undertegnede dog som født Baldris, ikke uten al forstaaelse og respekt for de frasagn, over- leveret fra far til søn, hvorav der vrimler i vore fjeldbygder, og som synes at være en noksaa naturlig følge av generationers liv og færdsel i naturomgivelser over hvilke der altid har hvil- let et vist mystisk skjær. Folkeeventyrenes, sagn og legenders store betydning for enkelte nationers litterære utvikling kan

jo ikke negtes. Specielt i nor Norges litteratur har jo netop disse elementer spillet en viktig rolle.

Desværre synes det som om den dyper forstaaelse av disse elementer i vore fædres liv synes at forvinde under paavirk- ning av det travle forretningsliv herover, og de som tilhører anden og tredje generation er ikke længer med, naar man kom- mer ind paa dette emne. Et eksempel paa dette kan nænes i denne forbindelse. I vort følge var en yngre forretningsmand, samt et par damer, alle født og oppokset i Chicago og uten nærmere litterær paavirkning end den som barn av skandina- viske forældre mottar i vore Common skoler. Som folk flest herover hadde de alle, helt fra sine yngre aar oerret noksaa optat av det materielle stræv, av forretninger og det travle liv som utmerker Chicago fremfor de fleste byer. Saa kom der en av disse kolde nætter som kan indtræffe paa fjeldet sidst i August. Hele selskapet hadde samlet sig i „væse peise- stogo.“ Ole hadde lagt dygtig paa varmen. Herrerne hadde brygget sig en toddy, undertegnede til stor forargelse for de andre en av egne tyttebærssaft — har nemlig aldrig kunnet ut- staa denne skotske whiskeyen som synes at staa saa høit anskreven i Norge.

Enten det nu var toddyen, peisvarmen eller den kolde, uhyggelige høstkveld utenfor, nok av det, der kom efterhaanden en egen lun stemning over laget. Den ene stub avløste den anden og tilslut bar det ibei med mer eller mindre sandsfærdi- ge skrøner om diverse overnaturlige væsener og underlige fore- teelser som denne eller hin hadde været ute for paa fjeldet og vidderne, for det meste i vor umiddelbare nærhet.

I løbet av samtalen kom undertegnede tilfældigvis til at nævne, at da nu Ola hadde bodd paa fjeldet i snart 73 aar, vinter som sommer, tildels mut alene, saa var der vel neppe nogen tilstede som av egen erfaring kunde som han fortælle

om hvad fjeldet hadde at by paa av mystiske og uforklarlige foreteelser. Som sedvanlig var det litt vanskelig at faa Ola paa glid. „Ma nai, e ha no forkje hørt el set nofo e, so kan væra vært aa førtelja før so lærde følk so her æ testeis,“ ja han. Men da det senere blev bemerket at folk heroppe nof hadde været altfor tilbøielige til overtro, og at alle disse underlige tildragelser som fortaltes folk imellem rimeligvis var blit forklaret paa en naturlig maate dersom der hadde været oplyste og modige folk tilstede, saa kunde Ola ikke dy sig længer.

„Ma ja, dæ kan væl so væra dæ,“ ja han. „Men no faar dō so æ lærde væra so snille aa forklara før me nofo jo hænde, dæ æ væl no hælvtresindstjue aar sea, aa so e sjæl alder ha kunna greie. E raakte te aa væra paa vægen fraa Mærkje upover te Øvre Basethjølø. Edrug va e, e hadde fji smakt stærkt forkji den dagen æl dagen før, aa e forplikta me paa at e va so vakin so e æ no, aa væl so dæ. Mæa e jekk atmæ Tis-leia, paa førre sia, paalag der so ein ser upover heile Fløte, so viste e infji ore taa før dæ small eit fjøt like ve sia taa væge. E tænkte dæ maatte væra engon jo jekk ette rupo, aa fku jjaa ette. Men dæ fantis infji ipor forkji taa følk æl fugl. E la daa i vægen att. Men e va fji komin langt før dæ jekk eit fjøt te aa dæ like ve sia paa me, aa dæmæso tok dæ te aa fjøte rundt der e sto, aa sea smell i smell aaver ælve aa up ette Fløte so langt e va go te aa høre nofo taa di. Samen syntes e dæ va rart lel, men eislags forklaring veit du dæ maa ha børe paa di.

„Ei anna gaang daa mosyste mi laag paa stogobøll'n aa gjætte frøtøre, viste ho infji taa før dæ tok te aa smelle runt huse, i træve, ute paa trø'n aa like inne i sæle, aa tessutt fjøt i fjøt burtijøno aasadn so langt jo paa are sia taa Stugufjør'n. Der vart dæ burte imhjo fjello.“

„Ja,“ siger nu overingeniør Brandt-Pederjen (en flegting av gamle Pastor Nils Brandt) som var tilstede. „Mye rart er hændt baade paa fjeldet og i dalen i sin tid, og ikke er det saa greit altid at forklare de naturkræfter eller fænomener som kan ha voldt det. Se nu for eksempel hvad hændte en god ven og bekjendt av mig her borte i „Lyffjun“ det kaldes, like opunder Skogshorn. Han og en til, begge stø og troværdige folk, var paa veien nedover mot Hemjedal en kveld. Det var senhøstes og mørkt. Med ett faar de se en lysning oppe i bratteste fjeldet. Dette lys farer langs fjeldvæggen i form av en stor ring. Midt i denne sees en kvinde i hvite flagrende klær, og med et barn paa armen. Hurtig bevæger synet sig langs den lodrette fjeldside og forsvinder i det fjerne. Ikke mindre vanskelig at forklare var følgende som hændte to stø og paalidelige mænd der laa paa veiarbeide ikke langt fra ovennævnte sted nede i Hemjedal. De hadde en kveld tænkt sig til en liten dansemoro paa den anden side av elven. Broen var da netop under konstruktion og var kommen saa vidt at det gif an at komme over ved hjælp av nogen spanter som var nedlagt. Da de kom ned til broen saa de paa den motsatte side et lys. De klatret da over, men da de kom frem saa de ikke noget mer til lyset. De syntes nof at dette var litt rart, men gif allikevel videre. Komme litt længere op i fjeldsiden fik de igjen se lyset, men nu paa den motsatte side av broen. Mens de stod og funderte paa hvad dette skulde betyde, hørtes der et uhyggelig skrik der kom fra uren ovenfor, like mot dem og saa gradvis forsvandt nedover langs elven. Nu grep uhyggen dem i den grad at de tapte al lyst paa dansemoroen og saa til at komme sig hjemover det forreste de orket.

Slik fulgte nu den ene frøne og regle efter den anden. For mig blev kvelden desværre kun altfor kort. Som jeg sat der i tusmørket og lyttet, steg de frem igjen disse fjerne barn-

domsminder. Lignende kvelder hadde vi dengang tilbragt paa Kringlestølen, paa Bak-om-Berg, paa Østaasen. Snart var det Andreas, Erik eller Ola Merigaarden paa Sørei, snart gamle Andreas Oppigaarden, eller Karen Dale som hadde fortalt saa livagtig om haugafolk og huldrer, der hadde banket og vel endnu banket paa disse stoler, at vi jmaakarer sat som tyfken med føtterne under os paa stolesædet av frygt for at en eller anden haugafal kunde finde paa at nappe os i tærne og trække av med os ind i det svarte fjeldet bakensfor stølen.

Da nu laget brøt op og vi som bodde paa „Bergensstogo“, begav os nedover, kom jeg til at spørge før omtalte Chicago-mand om det ikke hadde været en usædvanlig interessant aften. „I have never before in all my life heard so much rot in one evening“ var hans butte svar. Paa ham altjaa, oppvokst i det amerikanske forretningslivs prosa og materialisme, hadde fortællingerne ikke hat den ringeste virkning. „Se had simply been bored.“

Det var ikke frit for at jeg næsten følte mig litt støtt over den mangel paa forstaaelse og respekt for vore folkefagn og legender som her kom for dagen. Jeg kom uvilkaarlig til at tænke paa at maasse dog Ivar Fosheim hadde ret naar han sa: „Dæ æ berre tre ting amerikaneradn bryr se um. Dæ fyrste æ pæing, dæ andre æ pæing aa dæ trea æ pæing dæ mæ.“

Nu dette er jo opplysningens aarhundrede og man faar vel ikke være streng i sin dom over dem der er komne saa vidt at de ikke længer respekterer overtro, myter, fagn, eller de mer eller mindre romantiske overleveringer fra fortiden hvorav der endnu findes spor i vort gamle fædreland. Noget større forstaaelse for betydningen av det folkloristiske element i vore nordiske folketraditioner kan jo heller ikke ventes hos den hvis hele erfaring i disse saker indskrænker sig til litt overfladisk kjendskap til „Mother Goose“ og lignende amnestueeventyr.

Da jeg nu er kommet til at skrive om overtro og folketraditioner som de har artet sig i Valdres og der øvet sin indflydelse paa karakteren og folkeoplysningen, faar jeg vel med det samme fortælle om min mislykkede valfart til Svennes for at faa strøket mig med Rjørstaddræperen, det navn under hvilket den kniv som bruktes i blodbrulluppet paa Dale, delvis er blitt kjendt. Dette hang slik sammen. Paa grund av minuteutlægning i skjærgaarden utenfor Strømstad hadde undertegnede faat sig en ondartet byld paa halven. Ikke saa at de svenske miner direkte hadde forvoldt bylden, men det kom nu ut omtrent paa det samme; for hadde det ikke været for minerne var jeg ikke blitt nødt til at reise om Moss og var jeg ikke kommen til Moss var jeg rimeligvis gaat fri bylden. Nok av det, da jeg en ukes tid senere kom til Mirdal maatte jeg til distriktslæge Olsen og faa ham til at „kurere“ paa den og det er ikke nogen tvil om at han hadde greid den, var jeg blitt i ro i Mirdalsbyen et par dage. Men nu skulde uheldigvis hele selskapet videre allerede næste dag og resultatet blev at bylden blev sittende og trivedes rigtig bra til trods for velmente raad og gratis behandling fra et halvt dusin amatør-doktorer paa Sandersstølen. Tilfald var den dog ikke til at ta feil av da ordfører Ole T. Svennes en ukes tid senere kom paa besøk dit. Som sædvanlig naar Ole og undertegnede kommer sammen blir der en hel del prat frem og tilbake om gammelt og nyt, helst gammelt. Blandt andet betrodde Ole mig den hemmelighet at han nu hadde i sin besiddelse den bekjendte kniv som hadde spillet en saa viktig rolle i dramaet paa Øvre Dale, og hvis jeg vilde love at stoppe ved Svennes paa veien nordover, skulde jeg baade faa se den og faa strøket mig med den. Saa fik vi se om den endnu besad sin gamle kraft. Som sagt saa gjort. Da vi den 2den September reiste fra Fagernes med Govaaldruen i hans svære rutebil var han saa gjuld

at stoppe ved Svennes. Her blev vi mottat av ordføreren i egen høie person, samt av hans elskværdige og smukke datter, fik baade hjænt og biteti, og saa blev da et par av os utvalgte, tat tilside og fik se kniven. Den var ikke saa svært imponerende at se til, kort blad, litt rusten og forsynet med et almindelig, simpelt træskaf. Ellers var det nok ingen tvil om at den var „the real article,” den historiske kniv som omtales i Welhavens digt Masgaardstreien. Na jeg fik da ogsaa lov til at stryke mig med den; men enten det nu var fordi jeg manglet den fornødne tro, eller fordi kniven virkelig hadde mistet sin kraft, eller jeg ikke „for aat” som jeg skulde, nok av det, bylden blev heller værre end bedre. Siden har jeg i nogen gamle papirer fundet en del optegnelser som beviser at jeg nok hadde fulgt en absolut gal metode, fra først til sidst, i min anvendelse av kniven, og da enkelte av Sambands læsere kan ha interesse av det, vil jeg her fremlægge de oplysninger som er kommet mig ihænde.

Isra umindelige tider har det i flere av Norges fjelddale været en noksaa utbredt tro at knive — formentlig ogsaa andre vaaben — hvormed mennesker er blit dræpt, skal eie en egen lægende kraft. Særdeles virksomme skulde de være mot svulst, byld eller anden gevekst paa legemet. For at kuren skulde lykkes maatte man imidlertid følge visse regler. Der skulde ikke betales med penge for bruk av kniven. Derimot ventedes det at patienten skulde gi litt „i god tro og efter eget forgodtbefindende” av visse fornødenhetsgjenstande, saasom smør, ost, uld, eller lignende. Med tiden var det blit til en fast takt at gi ikke mindre end 6 mærker smør eller 4 mærker uld for at saa benytte kniven. Kuren skulde da foregaa paa den maate at man strøk knivbladet langsomt henover bylden eller geveksten, og saa slap den, saa at den blev staaende med odden i gulvet. Denne manøvre gjentoges tre gange. Fulg-

tes oppskriften nøiagtig, og blev kniven tre gange i træf staaende i gulvet, skulde det være et absolut probat middel.

Man faar altjaa ikke lægge kniven til laast at kuren mislykkes i ovennævnte tilfælde. For det første vil det erindres at patienten ikke hadde med sig saa meget som spytt paa en pinde, da han kom for at la sig kurerer, langt mindre de reglementerte 6 mærker smør og 4 mærker uld. Han blev tværtimot selv trakteret. For det andet befulgtes ved strykningen en absolut gal metode.

Det er fortalt at denne merkelige kniv i lange tider indbragte sin eier gode penge. Først var den i lensmandens forvaring, siden hos dennes enke, som ved sin død overlot den til en jordemor, der skulde ha gjort rigtig gode affærer med den. Tilslut hadde en av Ole Dales efterkommere faat fat i den og lagt den under laas og lukke for at det skulde bli slut med dens lægebirksomhet, og nu synes det altjaa som om den nuværende eier har bestemt sig til at følge sidstes eksempel. Zufald overlater han den kun til gratis avbenyttelse og som allerede paa- bift virker den ikke under slike omstændigheter. Med tiden overlater han den antageligvis til det paataente Baldris museum, hvor den da kan bli opbevaret for estertiden, til minde om den stridbare slegt, nedstammet fra Leutnant Røefling (siden Røefling eller Røefling) der spillede en saa blodig rolle i brylluppet paa Dale, saavel som om den hang til overtro og mangel paa oplysning som desværre har været noksaa fremherskende i vor hjembygd endnu i begyndelsen av det 19de aarhundrede.

Da jeg begyndte at skrive var det min tanke at fortælle om vor reise gennem visse dele av bygden. Nu ser jeg imidlertid at jeg har tullet mig bort i noget aldeles andet og faar derfor la det bero med dette. Nu vil jeg saa frembære hilser til slegt og venner fra følgende: Olav Moe og hustru,

hos hvem jeg tilbragte en uforglemmelig aften. Likeledes fra deres svigerforeldre, Advokat Lund og frue, samt Foged Baludan, siden død. Paa Sørum, undertegnedes fødested, traf jeg Gulbrand, Erik, Anne, samt Andreas og Olaf Sørums gjenvende søstre, Verit og Anne. Erik Frydenlund, den samme stø og troværdige kamerat præsiderte endnu over Murdal postkontor. Otto, Olaf og Galdor Dieferud er alle mænd i sin bedste alder. Otto er forretningsmand og bygdens ledende muntrationsraad. Olaf synes nok ikke at bakkerne og knauserne opover Østaasen gir saa godt utbytte som Tomas prærier og tænker saa smaat paa Amerika igjen. Galdor er fremdeles første autoritet som hesteskjønner. Andreas og Anne var blit 7 aar ældre siden sidst (1907). Dengang gif Andreas Dieferud bakkerne uten hvil. Nu hadde han fire kampeste med regelmæssige mellemrum, hvor han fandt det hensigtsmæssig at gjøre en liten stans. Anne var blit litt mer „hjælvin“ paa haanden naar hun præsiderte ved chokoladebordet, men hjertelaget var det samme. Den aapne, hjertelige gjestfrihet som slog mig saa i 1907, raadet endnu hvor jeg kom hen i Balders. Paa Frydenlund styret Frithjof Bjørn, assistert av sin søster Lina. Fru Rast og hendes datter Olava var vi ogsaa saa heldig at træffe, da de endnu tilbringer somrene i sit gamle hjem like søndenfor Sofienlund. Bed Leira fik jeg hilse paa lensmand Berg og paa Fagerness fandt vi Lage og Guri Fosheim mindre optat end sedvanlig og det var derfor raad til at saa „svalle lite vetta mæ dei denne gonge.“ Redaktør Gøvi og Gulbrand Løken fik jeg saa vidt hilst paa. Det var rutebilen som var skyld i at det blev saa liten tid til at tale med disse herrer og at jeg maatte reise forbi en hel del steder hvor jeg saa inderlig gjerne vilde ha tilbragt ialfald en times tid. Motorvognen kan være bra nok

til sit brut, men den synes mig ikke at passe for valdriser paa besøk i hjembygden, ialfald ikke saa længe som den er nødt til at gaa i rute. Ialfald lovet jeg høit og dyrt, at kom jeg nogenfinde igjen til Balders skulde jeg holde mig til de gamle befordringsmidler — helst en gammel skydshest, eller endnu bedre — apostlernes heste.

Da bort følge ankom til Kristiania i slutningen av Juli var det klart at man i hovedstaden var inderlig kjed av tingene i sin almindelighet og norsk-amerikanerne i særdeleshet. Man fik det indtryk at der raadet almindelig katzenjammer i stor skala efter al denne turingen fra 17de maiestligheterne til de store sangerfester etc., i slutten av Juni. Det var derfor en sand lettelse at komme tilfjelds og bort fra det hele, op til gamle tomter og gamle venner. Skjønt jeg tilbragte over tre uker i Balders saa jeg ikke spor til en eneste en av de tujener som man herover hadde forestilt sig vilde gjeste bygden i anledning av 100-aarsfesten. Her og der gif der rygter om at norsk-amerikanere skulde være set i fjeldet eller nede i dalen, men naar jeg undtar at jeg en søndags morgen var paa nippet til at skulle faat talt (over telefonen) med S. Opheim fra Hills, Minn., var der ikke en eneste at se der jeg færdes. Maasse har de fleste tænkt som saa, at det var bedre at bruke sine penge til en gave til fædrebygden end at koste paa sig reise dit. Derimot er intet at indvendes, skjønt jeg for min del tror at begge er prisværdige formaal og vil derfor slutte med det haab at alle sambygdinge, ikke alene vil se sig istand til at støtte Valdrisgaven, men ogsaa ta sig ialfald en tur til fædrebygden. Det er sælebod og hugnad for os som er kommet over til en anden verdensdel at saa færdes paa fædretomter. Minder og indtryk befæstes derved til trøst og husvælske for de dage som kommer, da tankerne uvilkaarlig

vender sig mot forgangne tider og man mer og mer begynner
at sætte pris paa erindringer fra fædrenes liv og virke.

J. C. W. Hanson.

University of Chicago, Chicago, Ill.

Smerte.

Den smerte, som kan rummes i et hjerte
Gier hverken navn eller maal.
Usæl den som aldrig livet lærte
At hærde sig, som ilden hærder staal.

Du kjender hvor den trykker, hvor den knuger —
I mismod graa den hyller ind din sjæl.
Du kjender hvor et unævnt savn det suger
Du føler jaart hvad ensomheten er.

Ensomhet i sjælens mørke stunder,
Hvor den slukker ilden i dit øie!
Martrer selv naar du i søvnen blunder
Slukker hver en itraale fra det høie.

Dg du føler dig som paa et skjær i natten —
Havet mørkt og skummende omkring dig,
Er for træet til længer holde vagten —
Bølgenes skulp har dulmet smerten i dig.

Dg du ønsker bare hvile — hvile
Trætte hoved imot bergets kant,
Dg du vilde bare smile, smile —
Om du sovnet ind i dødens savn

Ind i glemsel og omsider vaagne
Til en fred, du aldrig aned før —
I en himmelglans dit øie blaane,
Medens smerten siger fra — og dør.

Ja, du kan den ikke mere mindes,
Den skal ei dit hjerte finde mer.
„Lykken, lykken! skal den engang vindes!
Som en morgendæmring jeg den ser.“

Eldrid Bæthing-Ringerud.

Prøvet i alt.

Kamerat, har du husket, hvorend du gaar,
En har vandret de samme spor?
Du gaar ikke ensom paa ukjendt vei,
En har vandret den før end dig,
Dg nu han igjen ved din side gaar,
Hvert eneste skridt i de sollyse tier,
Hvert eneste skridt paa de vildsomme stier,
Hver tanke, hver længsel saa godt han forstaar.

Dg hør kamerat, bli ikke træt
Om veien dig synes ei længer lett!
Det er sandt, der er tunge bakker at gaa,
Men husk, der er hjælp hos en prøvet at faa,
Han veien gif, da han selv var ung.
De utrygge stier, han skulde vel kjende,
Dg aldrig en smerte, han ei vet at vende
Til rikeste glæde fra jorgen tung.

Er træt du og faaret, av venner forlatt,
 Det var en, som følte det samme en nat.
 Ser du kun skuffelsens bitre brodd,
 En kjendte sverdets hvassfeste odd.
 Aldrig skal glemmes hans rop i nød,
 Der han i haven alene maa stride,
 Der han hin langfredag tung maatte lide,
 Vandt gjennom alt til sin feierdød.

Føler du savnet av hjemmet kjært,
 Guff, det samme har han og nært!
 Aldrig har nogen malet saa saar
 Savnet av hjemmet som mesteren vor,
 Dengang han sagde, vemodig, stil:
 Himmelens fugler har sine reder,
 Dyrene har sine gjemmesteder,
 Jeg eier ei det, jeg kan helde mig til.

Men føler du lykken og glæden stor,
 Han kjendte dog ogsaa den, din bror.
 Livet kan aldrig leves saa rikt
 At ikke din frelser har kjendt noget slitt.
 Aldrig en rose han ikke saa,
 Aldrig en mulighet han ikke eiet,
 Men aldrig en prøve, hvor han ikke seiret,
 Skjønt fristelsen stadig for foten laa.

Saa er vennen, vennen funden,
 Gam som du fra hjertegrunden
 Trygt kan gi din hele sjæl!
 Kæf ham haanden, aldrig svik ham!
 Stør i faren, aldrig vef han.

Ei paa jord, du møter den,
 Du saa trygt kan falde ven!

Lyder sorgens klokketoner over livet stilt og øde
 Eller er til fest du stevnet — bærer livets roser røde,
 Denne ven er altid nær dig, trofast øie altid ser dig.
 Na, du har vel vennen jet? Mesteren fra Najaret?
 Eldrid Wæthing-Ringerud.

Johannes V. Belsheim
 Født 21de Januar 1829 i Bang, Baldris.
 Død 15de Juli 1909 i Kristiania.

En sang forfattet i 1854.
 Af Johannes Belsheim.

Dagens moder, Hjets herskerinde,
 Høit paa himlens kvælving steg du op;
 Af din luekrans da fjeld og tinde

Rundt omstraaledes fra fod til top
 Barkegæjsten, kolde vinterdækket,
 Som paa jorden havde rundet plads,
 Dagligdags blev mer og mere jnækket;
 Ja, tilfidsst saa fik han reiepas.

Blanken fjø i bølger lystig gunger,
 Tunge vinterlaaget er den hvit.
 Fossens dur fra klippevæggen synger,
 Drømmende sin bas saa muntert, trit;
 Fuglesklof i træets top slaar triller
 Myren spræller af sin vaaning ud,
 Og den blege eng i lysgrønt spiller,
 Indigt spire op de blomstierfud.

Ngren nylig skjult af hviden kaabe,
 Snart i yndigt lysgrønt stear den klædt,
 Gviffet lader flittig landsmand kaabe,
 At som gyldne frugter af hans sæd,
 Om en tids forløb sig afs vil neie,
 Tassomt imod jorden, dem har født
 Lysgul skinnende, som bjerger pleie,
 Udi sommerjolens morgenglød.

Alle væsner, taame dyr, som vilde,
 Løste ere nu fra vintrens aag.
 Paa sit vis de sammen holde gilde.
 Uforhindret nu i frydfuldt tog,
 Geder, saar og fæ paa brinken springe,
 Græsse frit paa grønne, vide vold,
 Som til overflødighed kan bringe
 Dem saa herligt, kraftigt underhold.

Længer ei løvfobem nu skal lide,
 Bludsel, eller nøgenhedens fram.
 Snart den staar paa hver en dalens side,
 Prydet udi herlig høitids bram,
 Der bevinget fanger bygger rede
 I løvkronen, hvor den bliver fri —
 Fri fra solens alt for sterke hede,
 Og for regn og andet plageri.

Intet skjønt som dalen er at ifue —
 Grønsværklædte blomster-broget strand
 Omkring sjøens flade, blank som lue,
 Mal't af solen i synskredsens rand,
 Naar med dalens dyb den affted tager,
 Og med grønne gran og furutop,
 Som trods sterkest storm fra jorden rager
 Stolt og rank og majestætisk op.

Dalens væg, et vakkert syn fremstiller,
 Over mørke naaltrævekstens rand
 Birkestammer, hvid som marmorpiller,
 Kneiser stolt og skjønt i kronet stand.
 Mørkegrønt i lysgrønt let gaar over,
 Mer jo nærmere mod fjeldet op,
 Paa hvis skuldre grønblaa vidjefaaber,
 Ewig engledragt paa sthøi top.

Vort fra fredet eng i dalen drives
 Kvæget hen til fjeldets høider op,
 Paa hvis fede græs det herlig tribes,
 Mættet bliver snart dets nyffe krop.
 Melkefarret fuldt til randen strømmer.

Boden stables fuld af smør og ojl.
 Herremænd og konger det berømmier
 Som seer smagelig og sund en kost.

Fjeldets myrer staar af multer røde,
 Dalens skov af alslags bær er fuld,
 Modnet snart er aarets rige grøde,
 Hærnehylde bliver agrens guld.
 Dalens folk jernøiet, muntre, glade,
 Spilde sved, opofre ro og mag.
 Proppet fuldt snart bliver løst og lade,
 Rige ifra gulde til høien tag.

Sligt dit land er, Norges frie borger —
 Slig din grønne dal, din sommervurd.
 Hvilestedes hvor færre livets sorger,
 Flere livets glæder, blir dit fund?
 Glæd dig, fryd dig, lov naturens herre:
 Nyd med tak de goder, han dig gav;
 Bliv i landet, trofjædig dig ernære,
 Hvil saa fro i dine fædres grav.

Buffeberit.

Den original, som oprindelig bar navnet Buffeberit, var kenhænde den kvinde, som omtales i den ottende fortælling „Kølbrænnar-Præstin“ i Andris Bangs „Gamla Reglo o Rispo ifraa Baldris.“ Den der omtalte præst kunde det være vel værdt at fortælle om, men det maa vi nu forbigaa, uten at sige mer end at han begyndte sin første præken med det spørgsmaal: „Høre du, gamlsø Buffeberit, fi sitø du so langt atti kyrkjum?“ — „D e har so funde sfo, far,“ svarte hun. Der

er ikke mer berettet om Buffeberits saga, men ganske vist var der nogen som bar dette klængenavn før Bang nedskrev sine „Risper“. Men senere var der nok en kvinde til der i bygden, som fik bære det vistnok uvelkomne tilnavn, fordi, vil man vite, at hun hadde ikke ringe prydelser i form av barter.

Berit kom fra Norge til vor grænd et av de første aar efter borgerkrigen. Hendes familie bestod av to døtre og en søn. Sønnen var baade liten og froket og litet for sig og han naadde saapas mandsalder før han døde. En av jenterne var nu ikke anset for at være aldeles saa fidsfrift som ønskelig kunde være, men den andre var baade frift og dygtig, og hendes saga kunde være vel værd at skrive, ti hun blev mor til nogen av vore stauteeste norsk-amerikanere. Men det var om moderen, Berit, jeg først vilde fortælle litt.

Sun var hjemme blit gift med en enkemand, som vist var en av de „stille i landet“ og fra sit første ektekap hadde nogen barn, som tidlig var kommet til Amerika, var gift og strævet med held med at vinde sig gode hjemf. Da manden saa døde blev det snart nød for Berit og ungerne. Fattigvæsenet maatte ta sig av at hjelpe dem litt, og man ventet ikke andet end at de skulde bli bygden til byrde. Saa hændte det, at en slegtning døde og Berit arvede 64 daler. Denne pengesum tok imidlertid myndighetene i sin varetægt og Berit fik ikke disponere over den. Men saa fik hun den idè, at utvandre til Amerika og opsøke sine barns halvbrøder. „Formynderne“, som hun kaldte de mænd som forstod tilsynet med fattigunderstøttelsen, var villige til at la hende saa pengene paa det vilkaar, at hun skulde reise med sine barn. Men hun fik dem ikke før hun var aldeles færdig.

Endelig kvelden før de skulde dra ut gif hun til „formynderen“, som nok hedde Thomas, og efter sin egen beretning om underhandlingene, var det ikke med milde ord at hun fordrede

sin stat. „E flo i borð jo kóppaðn spratt, o so la e ve ei bøn. Men daa skullu du set, fo jnógt han Tómmós rekna þeingaðn nepaa borðsendin te me.“

Hós den steddatter i hvið hus Búffeberit fyrst bodde efter hun ankóm, i Minnesota, var hufet litet og der var smaabarn og sommetider hyrefolk, saa det var dygtig trangt der. Det blev derfor mindre behagelig til sine tider, og Verit var mindre diplomatisk anlagt, saa at husfred var det vanskelig at holde ubrutt, især mellem de yngre i huset. Det kom saa dertil, at nykommerne blev spredt blandt naboer og venner. Verit kom saaledes til at holde til hos mine forældre et aars tid. Men hun holdt sig med egen eller jærfikilt matstel. Det var naturligt at hun søgte at gjøre det saa billig som mulig, og det var i grunden ikke vanskelig, ti hun fik av mor omtrent alt hun trængte til at koke og lave til. Men det hindret hende ikke fra at bekymre sig for utkommet. Hun uttrykte sin bekymring med et ofte gjentat ordstykke: „Den so kunna arbeid fort o æta lort, han kome taa di, du.“ Da hendes renslighet stod paa et primitivt utviklingspunkt, var der dem i huset, som mente at hun næsten kunde kunsten saavidt ætingen kom i betragtning.

Verit var andre nykommere lik i at ta sit gamle hjem i forsvær naar det kunde hænde, at nogen sa noget nedsettende om det. Yngre medlemmer av familien kunde ha lyst til at tirre hende med sammenligninger. Saaledes sa en av dem engang: „Men du Verit, du vet da at Norge er et litet land imot hvad Amerika er.“ Hun svarte: „Sau, Nóri dæ va stort dæ. Dæ va tvær anekso haima aas'n o tvær burta aas'n, o endaa va dæ mair te.“

Lik mange andre, mente Verit at hun kunde „kjænnø dæ paa se“ naar veirforandringer forestod, men hendes veirspaadomme var meget orakelmæssige. En morgen blev hun spurgt

om det skulde bli godt høiveir den dag. Efter at ha betragtet himmelen en stund sa hun: „Saub, dæ ser ut so baao,“ og da det mot kvelden tok til at regne, sa hun: „Va dæ kji dæ e sa dikkán, at dæ jaag ut so baao?“

Hun var engang inde hos en av naboerne og blev der bedt tilbords. Som skik var blev hun budt av retterne derved at konen raff hende dem og bad hende ta til sig. Verit tok sin tallerken og holdt den ut og bad konen, „ha nepaa lite aat me, so mykji so du vil e sfa ha.“ Det var vijt under det maaltid ogsaa at hun sa at om en familie, som blev nævnt: „Dæ æ kji før o baktala dai, men so va dai no dai væstø, so va der i bygd'n.“

Hun hadde en egen maate at uttale tvil om et og andet som kunde bli fortalt hende, og brukte et uttryk, som nok var laant fra hendest hjembygd, og som var en høflig maate at sige en at han ikke sa sandhet: „Sa detta trur e. Sei me no nofo, so e intji trur.“

Selt uretfærdig fik hun skyld for at ha tillagt katekismen en før ukjent avdeling. Det gif saaledes til, at hendes mindre begavede søn hadde vanskelighet med at tilegne sig den fornødne religionsundskap for at slippe for presten. Men hun forklarte at presten syntes det gif an da han fandt at „han Augun haddø lært ut Gustavla.“ Et par smaagutter syntes hun sa „Uthustavla“, og siden fik hun kredit for at ha katekisme med „uthustavla“, og intet Verit kunde sige formaadde at befri hende for beskjldningen.

Selt igjennem var Búffeberit en av disse uheldig utrustede og stillede medlemmer av samfundet, som maa døie mangt fordi skjæbnet har behandlet dem umildt. Til at begynde med var hun ikke rigtig nogen skjønhet, og hun hadde en mindre heldig maate at flæ og opføre sig paa. En vittig halling i grænden brukte engang et uttryk om hende, som syntes man-

ge nok saa træffende, idet han sa: „Der kjæm ho atte, denna jupitra! No bli da sikkert uvær.“ Almanakken var især blandt de tidligere indvandrede en meget flittig studeret bok, og i hver grænd var der almindelig nogen som besad stor færdighet i at forutsige veiret efter „Aspekterne“ i almanakken. Var der for en vis dag mange og især stygge „aspekter“ (tegn forestillende himmellegemer og deres stillinger, osv.) saa betydde det uveir, især „aavabaar“. Jupiters aspekte var anset for en særdeles farlig en. Regnguden er jo Jupiter Pluvius.

Skjønt det betviles at hun besad nogen større færdighet i at læse, hadde hun en dyp respekt for bøker og alt som var skrevet eller trykt. Saadanne saker skulde nok ha en vis iboende kraft og kunde avvende ondt i snart sagt alle former. Sin „kirkebok“ holdt hun gjemt under hovedputen i sin seng — sov paa den. Forreisten hadde hun en urøffelig tro paa forsynets omsorg for hende, men ikke saa at hun blindt gav sig over i skjæbnens vold. Greit og tydelig erkjendte hun sin tro saaledes: „E har Eji anna'n Gud o gøttisølk o litø paa, jo længji e kan jølpø me sjøl.“

Omendiskjønt Bukkeberit hørte til dem som hjembygden ikke ansaa for hjelpsomme medlemmer av samfundet, og man var villig nok at hun skulde utvandre til det forjættede land Amerika, saa gif det hende i grunden nok saa godt her. Hun fik den glæde at je sin ene datter gift med en særdeles bra mand og bli mor til en stor flok gutter, der alle har gjort det særdeles godt. Flere av dem er kollegegraduenter, og der tælles blandt dem baade saksørere og bankmænd. Verit selv bidrog sit til familiens velstand, idet hun snart efter datteren drog vest til Red Riverdalen med sin mand, fulgte efter og tok sig en kvart land ind til sin datters farm. Efter at ha „provet op“ la hun sit land til de tre andre kvarter som manden hadde bekommet ved at bruke sin ret til simpel „homestead“, soldaters

eller veteraners ret til en kvart, og saa en tredje kvart „tree claim“ eller hvad det nu var. B.

Han bedstefar i Viribakken.

Min bedstefar bodde paa pladsen Viribakken en kvart mil fra Vagn, og hans navn var Johannes. Da jeg tror der er mange som mindes ham vil jeg fortælle litt om ham. Han levde til han var 98 aar gammel, men saa blev han syk og døde. Han hadde været „snyttar“ og han var underlig til at fortælle om sine oplevelser, saa at skjønt man vet at det er haardt for smaakrabater at være rolige, saa var vi det naar han talte om sine skyteture og vi blev ikke træt av at lyse paa ham.

Han var en fæl far til at veide, og hvor mange hundrede ræver han tok husker jeg ikke, men det ha nok blit en fæl haug, for han brukte baade saks og gift. Men engang han la ut gift var han paa at skulde ha fanget sig selv, ti han hadde tat i giften med votten, og saa hadde han snytt sig med votten paa, saa det var nok en sterk snus han tok den gangen. Men saa kom han saavidt hjem til bestemor og fik sig en god drif melk, og en tid efter blev han bra igjen.

Han fortalte at han kunde holde paa i flere dage efter somme ræver. Vi vet at ræven er ful og det traf, at naar han kom til saksen, at miffel hadde latt en fot tilbake i den og vandret bort paa tre ben. Men den undslap ikke bedstefar saa let. Det hændte saaledes at miffel engang var midt oppe i et høit berg. Saa var det ikke andet end at la sig fire ned ved et taug med bøssen i den ene haand. Saa fik miffel en fugle i hovedet saa den rullet utover. Da skrek Johannes til dem oppe paa berget og de drog ham op. Svært spektakel blev

det naar miffel fommetider hadde truffet ind i en ftor ur eller røis, og det kunde ogsaa være farlig nok da.

En morgen, fortalte han, jeg ffulde ut og fe efter fafferne mine løp jeg opover Nyvegslie, hvor der er en brat bakke op fra Biribakken, og den tid var der ftor gran og furufkog. Da jeg kom langt op i liden hvor jeg hadde lagt ut en faks faa var den borte. Jeg lægg ivægen og naadde faksen igjen, men i den fat et dyr fom jeg ikke var fikker paa hvad det var, men da jeg gif løs paa det maatte det bukke under for min øks. Da jeg fik betragtet dyret fik jeg det til, at det var en fele-frans. Den er paa samme veft fom en bjørn men mindre. For at faa den med hjem tok jeg den i bakbenene og flængte den paa afsken. Men den var faa lang at jeg drog den efter mig i veien. Da vi kom et ftykke nedover begyndte den at fpænde og prøvde at bite mig.

Saa tok jeg øksen og fløg den „fjele væl ihæl,“ og drog faa videre med den. Men da vi var kommet til Nyvegslie begyndte han samme dansen. Men da vi fte jeg ikke hvad jeg ffulde gjøre. Jeg trodde næften det var Gamle Erik fom jeg hadde fanget, fa han. Men faa „fata e mot trea gøng“ og mente at enten „fka du no te“ eller vi ffilles ad, og fløg jeg hovedet hans aldeles funt, faa at jeg til flut blev overmand. Men jammen var han feig!

Jeg mindes mange flere historier, han fortalte, fom jeg gjerne kunde fende ind til Samband, om man vil ha dem. Saa vil jeg hilfe alle valdriser fom kjender mig. Man kaldte mig Anton Miffelsen Stenbraaten, i Hølerfæterbygden. Jeg kom til N. S. i 1883. Det vilde være glædelig at faa høre fra valdriser, og vi ffa dem fom har boet nær Vagn. (Fra et flere aar gammelt brev.)

Manvel, N. Dak.

Anton M. Braaten.

Opfølgelser.

S. G. Vertifrud.

Paa hjemturen ifra et Valdrisfvebne reiste jeg sammen med N. A. Brenden op til Willmar, Minn., for at besøge nogle vi kjendte, der dengang var paa Bethesda Homes. Vi fik nogen til at kjøre os derud og kom der noget tidligt paa dagen. To af vore nabobørn Dina og Olaf Østensen var der og det var egentlig dem jeg ffulde besøge. Disse børn blev forældreløse medens de var smaa. De var i længere tid hos min moder og hos min fster, men da det ikke gif an for dem at ha dem længere fik deres formynder dem indleiet paa denne anstalt. Jeg blev meget forundret da jeg fandt hvor godt børnene hadde det der. Dengang var det omtrent tyve smaa imellem tre og fem aar og mange større, antagelig en femti ftykker ialt. Ved maaltiderne læste endel af de smaa bordbøkker, medens de andre sad andægtigt ventende. Rundt de store bord sad de smaa en for en imellem to større, der faa efter dem faa de fik mad. De allevindste sad i forstanderindens nærhed. Alle var faa stille at det er faa steder, hvor der er børn, hvor det er mindre ftoi. Naar vi spiste til aftens var det flere af de smaa der sovned i sine stole medens de sad tilbords. Engang igjennem dagen var vi inde og fik fe de smaa mere fig. De hadde ligesom et flags program, bestaaende af fang og barnelege. Naar de var ferdige kom flere af de djærvefte op til mig og vilde vide om jeg var „papa“. De talte meget om papa og syntes at vente paa ham. Det var rent rørende at fe hvor de kjælede rundt en. Dina og Olaf var af de større, og naar vi kom fik de fridag. De fulgte os udover hjemmets eiendomme, faa vi fik fe alt. Om aftenen fik de følge os til byen igjen og da vi ffiltes græd de. De fortalte, de hadde det meget godt der da, men at de ffulde ønsket at faa fulgt hjem til mor og

Kari, og besøgt dem. Dina var da 16 aar og Olaf omtrent 12 aar. Dina døde etpar aar derefter, men Olaf lever og er etsteds i nærheden ved Willmar endnu.

* * *

De somre jeg arbeidede ude maatte jeg hjem igjen før seks maaneder var omme, for ikke at miste retten til mit land. Jeg hadde dengang homestead og hadde ikke faat eiendomsret til den. Paa en af disse ture hjem kom jeg paa samme tog til Stephens, Minn., ifølge med den som eiede den store gaard øst for Stephen. Hans navn var Wheeler. Dette var en særdeles simpel, ligefrem og venlig mand. Han var noget gammel og allerede begyndte at faa graat haar og skjæg. Paa toget kom han bort til mig og vilde vide om jeg vilde ha arbeide. Jeg fortalte ham jeg skulde hjem til min homestead og være hjemme nogle dage, og saa reise tilbage did jeg kom ifra. Naar han fik vide at jeg arbeidede for et kompani trodde han, de vilde greie sig om jeg ikke kom tilbake til dem, og han vilde endelig jeg skulde love ham. Naar jeg endelig fik ham til at begribe at jeg ikke kunde komme til ham trodde jeg sikkert jeg skulde været fri for ham, men saa var det ikke. Han hadde fundet ud at jeg maatte gaa forbi hans gaard naar jeg skulde hjem; lige-saa at jeg skulde gaa til fods hele veien hjem, og da vilde han endelig jeg skulde følge med og faa kjøre med ham til hans hjem og være der til næste morgen, og saa gaa hjem. Dette likte jeg ikke at gjøre da jeg ikke kunde love at være hos ham, saa, naar vi kom til Stephen, fik jeg hurtig mig ifra ham. Naar jeg skulde til at gaa fik gamlingen se mig igjen og ifreg, at nu maatte jeg komme. Da jeg kom bort til ham fik jeg vide, han hadde seet over hele byen efter mig. Det var da intet andet at gjøre end at følge, men sandelig om jeg ikke var skamfull, naar jeg i min arbeidsdragt skulde sætte mig op i hans pene kjøretøi i selskab med ham og hans pragtfløide da-

mer. Jeg fik aftensmad hos ham før jeg gif derfra, men vilde ikke være hos ham om natten. Det saqdes han var millionær, og isaafald hadde ikke rigdommen spoleret ham.

Alf Røvang død.

Ein gammel pioner, Alf Alfssen Røvang, døde paa gare seno tet ve Mabel, Minn., den 11te april no i vaar o vart gravlagt paa kyrkjigare ve Newburgh den 15de. Presten Frost tala i heime, i kyrkjun o ve grave.

Avlidne va fødd paa Røvang i V. Skidre den 7de juni 1831 o vart soleis burtimot 84 aar.

Han reiste te Amerika i 19-aars aldere o kom me siraume te Winnehsiek county, Iowa. Sit kom ogso ein taa brøro has, han Ola. Denne Ola'n fekk se land tet ve Nordnes, o der døde han før ei 30 aar sia. Ei hyste, Ingebjør, va dæ ogso. Sona va gift me ho Store-Knut Lørgarsone paa Høve. (Han va kji netup so stor, men han va den ældste taa Knuto, o der-før vart'n kalla Store-Knut.) Han æ no ogsaa dau; men hona Ingebjør leve enno paa gare seno eit par mil synnasør Decorah, so vitt e veit.

Den 6te august 1855 vart Alf gift me'n Verit Hauge, so ogso va ifraa Skire. Dei fløtte i 1868 te Minnesota o her vørto dei so læggi dei levde. Dei fekk 13 hødn. Saa des'je leve dæ atte 10 — 3 jento o 7 guta. I 1905 va e me i gullbryllaupe deris. E syntist kji dei saag gamle ut den gaange, so gøtt hadde dei halde je. E fekk kji sjaa dei att, o dæ trega e paa. Dei va rae so gjemeinsle o gosle imot me, o ssek vil e koma dei ihug.

Minneapolis 1ste juni 1915.

J. D. G.

Gamle- og fugehjemmet for Vagu og Keinki.

Et tidligere opraab om at støtte dette foretagende er imødekommet af nogle saa, der har indsendt sine bidrag. Sambygninger bedes paanyt at komme dette til hjælp. I Vagu og Keinki har man indsamlet nogle tusinde kroner, alt ved frivillige bidrag, og de ber sine bygdefolk i Amerika om støtte. Vi har nu anledning til at støtte en smuk og god sag. Og lad dem ikke kalde forgyæves paa os. Bidrag kan sendes til kassereren for Valdrisgaven, A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn.

D. L. Kirkeberg,
Dallas, Wis.

Av et brev fra C. R. Kemme, som siger han ikke nu har noget især at skrive om, men sender en ny abonnent, vil vi ta litt. „Jeg sender dig en ny abonnent, nemlig en egte halling ved navn Rasmus Halvorsen fra Hardwick, og jeg tør love, at han vil vedbli at holde bladet kanske saa længe som nogen „anden valdris“. For en ting saa har han særdeles god raad til at holde det og saa er han af disse som interesserer sig for godt læsestof, og det vil Mr. Halvorsen finde i Samband, om det fortsætter som det har begyndt. Han og jeg er og har altid været gode venner og vi kom til Rock county omtrent paa samme tid. Forleden dag jeg traf ham kom jeg til at omtale Mr. D. S. Johnsons hyperlige skrivelser i Samband. Han sa straks at han hadde lyst til at læse Johnsons beretninger, og gav mig godvillig sin daler til subskription paa Samband. Dette er som det bør være; som flere hallinger og gjør likesaa. Hallinger og valdriser her i Amerika omgaaes hverandre med mere kjærlighed og meget mer god forstaaelse end som var tilfældet i det gamle land. Der bodde de noget adskilt, hver i sin bygd. Og naar de en og anden gang mødtes saa er det

vist sandt, som ofte beskrevet, at det gif varmt til dem imellem, med heftebytte, brydefamp og blodige slagsmaal ogjaa, naar de kom sammen paa saadanne kamppladie i fjeldet som til Basetdansjen. Men det er ophørt dermed mange aar tilbage og er nu en saga blot. Mere kjærlig omgang og bedre forstaaelse er det kommet til mellem valdriser og hallinger hjemme. Her i Amerika er ofte disse bygdefolk naboer i samme settlement, har sine skoler sammen, tilhører samme kirke og samles i alle gjøremaal. De unge af begge folk og af begge kjønn synes at ha en særdeles god lyst til at være „sama søkkø“ idet de ret som det er forelfses i hinanden, og giftermaal blir udfaldet. Saaledes har det været, og saaledes ser det ud til at ville gaa for sig her i Rock county. Det er all right, thi slegten og folkeflaget forringes ikke derved. Det er staute og kraftige folk paa begge sider.“

Kvittering for bidrag til Valdrisgaven.

Før modtaget og kvitteret for	\$929.60
Ved C. J. Seen, fra Tosten A. Høverstad, Nerstrand, Minn., \$10 og R. N. Gaugen, Dennison, Minn., \$5.00	15.00
Ole Brandt, Vega, Wash.	5.00
Mils Brandt, Hesnault, N. Dak.	5.00
L. D. Rognes, Moscow, Idaho	5.00
Rev. D. T. Nelson, Stanley, N. Dak.	1.00

Til sammen \$960.60

Minneapolis, 4de Juni 1915.

A. M. Sundheim,
kasserer

Tillyste møder af lagene.

- Landingslaget, Fargo, N. Dak., 3—5 Juni.
 Smaaleningsstevne, Kenyon, Minn., 4—5 Juni. (Organisationsmøde).
 Bøffelaget, Fargo, 8, 9 Juni.
 Numedalslaget, Fargo, 16, 17 Juni.
 Selbulaget, Windom, Minn., 16, 17 Juni.
 Vandaf Telelag, Ellsworth, Wis., 17, 18 Juni.
 Solunglaget, Fergus, Falls, Minn., 18—20 Juni.
 Sætedalslaget, Grand Forks, N. D., 18, 19 Juni.
 Hadelandslaget, Fargo, 22—24 Juni.
 Hallinglaget, Detroit, Minn., 22—24 Juni.
 Nordlandslaget, Fargo, 23—26 Juni.
 Romsdalslaget, Fargo, 23 Juni.
 Sognalaget, Glenwood, Minn., 23—25 Juni.
 Stabangerlaget, Willmar, Minn., 23, 24 Juni.
 Njøsøenlaget, Fargo, 24, 25 Juni.
 Nordfjordlaget, Benson, Minn., 24—26 Juni.
 Sigdalslaget, Fargo, 24, 25 Juni.
 Søndmørslaget, Fargo, 24, 25 Juni.
 Telelaget, Montevideo, Minn., 24, 25 Juni.
 Totningslaget, Fargo, 24, 25 Juni.
 Hurdalslaget, Clermont, Ia., 25—27 Juni.
 Tinnfjøltaget, Madison, S. D., 25, 26 Juni.
 Trønderlaget, Fargo, 26, 27 Juni.
 Østerdalslaget, Fargo, 26, 27 Juni.
 Gudbrandsdalslaget, Fargo, 29, 30 Juni.
 Nordlandslaget, Canton, S. D., 30 Juni, 1 Juli.
 Søndfjordlaget, St. James, Minn., 30 Juni, 1 Juli.
 Valdris Samband, Minneapolis, 9, 10 September.

A History of Norwegian Immigration to the United States

From the Earliest Beginning down to 1848.

BY GEORGE T. FLOM, Ph. D.

Professor of Scandinavian Languages and Literature
University of Illinois.

Every Norwegian home in America and every public library should have a copy of this book.

There are 42 chapters. Every settlement founded before 1850 is discussed in detail. The immigration is treated in detail year for year.

The course and growth of the immigration movement in Norway and the course of settlement in this country are here discussed for the first time.

Some of the chapter headings:

Norway. Population, Resources, Pursuits of her people, etc.

The Earliest Immigration from Norway; 1620 to 1825. The Slocopers of 1825. The first Norwegian Settlement in America.

The Founding and Growth of the Fox River Settlement.

The Causes of Immigration. (Three chapters.)

First Pathfinders from Telemarken and Numedal.

The Coming of the First Large Party from Sogn.

The Establishment of the Koshkonong Settlement.

Growth of the Jefferson Prairie Settlement.

The First Norwegian Settlement in Iowa.

A volume of 407 pages, on excellent paper and very good print. Price reduced to \$1.50. Order from the author

Professor GEORGE T. FLOM, Urbana, Ill.

* * *

Dette særdeles fortjenstfulde verk ved Professor Flom kan ogsaa faaes gjennem Samband til ovenanførte pris, \$1.50. Forfatteren har endnu et betydeligt oplag paa haand, og vi anbefaler det til alle vore læsere. Kjøp det og giv dine børn, som kanske ikke læser de paa norsk skrevne historiske verker med lthed. De vil saa lære at vurdere sin herkomst. For \$2.00 sendt til Samband, 322 Cedar Avenue, Minneapolis, Minn., kan enhver faa denne bok samt "Samband" for et aar.

Lutheran Publishing House

DECORAH, IOWA.

N. W. BRANCH: 322 So. FOURTH St., MINNEAPOLIS.

Bibler, Salmebøger, Skolebøger.

Norske og engelske Bøger for Kirke og Hjem.

Bøger og Tidsskrifter godt og billig indbundne.

Skriv efter Katalog og priser.

The Aldus Shakespeare

with copious, Notes and Comments by

Henry Norman Hudson M. A.

israel Gollancz M. A.

C. H. Herford Litt. D.,

and over One Hundred other Eminent Shakespearian Authorities.

Forty volumes, fine binding, in half leather gilt top and back titles.

Starting and Lighting of Automobiles

A Practical Treatise on Self Starters Wiring and Lighting and the Storage Battery.

Including matter relating to electricity, dynamos, electric vehicles, mercury and rectifiers, electric vaporizers, vulcan electric gear shift etc. etc.

For sale by

The Free Church Book Concern, 322 CEDAR AVE.
MINNEAPOLIS, MINN.

“17de Mai Festschrift”

Udgivet i anledning af hundredaarsfesten af den **NATIONALE** festkomite, 1914.

160 sider, 200 billeder og portrætter.

Indeholder meget af Norges historie, samt historie og oplysninger om de norsk-amerikanske bygdelag, m. m. m. Denne værdifulde bog tilbydes som

Præmie for abonnement paa Samband.

frit tilsendt dem som betaler en dollar (\$1.00) i forskud for et aar (nye saavel som gamle abonnenter) og som gir tilkjende at de vil ha bogen.

Samband, 322 Cedar Avenue, Minneapolis, Minn.